

Tisdagen den 10 november

Kl. 13.00–15.55
18.00–18.57

§ 1 Särskild debatt om kriminalvårdens stabsläge och kapacitet

*Särskild debatt om
kriminalvårdens
stabsläge och kapacitet*

Anf. 1 ADAM MARTTINEN (SD):

Fru talman! Det finns inga ursäkter för en regering som suttit sex år vid makten som förklarar rättsvårdande myndigheters ansträngda situation. Däremot finns det medvetna politiskt fattade beslut av en ansvarig regering som förklarar varför verkligheten ser ut som den gör.

Regeringens ointresse för lag och ordning har gått som en röd tråd genom hela regeringsinnehavet. Vi har sett kristillstånd inom svensk polis, underfinansiering av Sveriges domstolar och underfinansiering av Åklagarmyndigheten, och inte minst har vi nu en kriminalvård som har gått upp i stabsläge på grund av en påtaglig platsbrist i våra anstalter.

Detta innebär att läget är så allvarligt att kriminalvårdens förmåga att klara grunduppdraget och upprätthålla säkerhet för intagna och personal är hotad. Nu är det återigen upp till oppositionen att sätta press på en regering som saknar egen drivkraft och politik för att ta Sverige framåt.

Anf. 2 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Det svenska rättsväsendet genomgår just nu den största expansionen, den mest genomgripande moderniseringen och den mest omfattande upprustningen på många år. Det handlar förstas om polisen: 10 000 fler anställda till 2024, ny teknik, omfattande utbyggnad av kamerabevakningen och nya polisutbildningar i Borås och Malmö, splitternya. Polisen har fått renoverade och utbyggda lokaler på en lång rad orter: Luleå, Lidköping, Uppsala, Falun, Umeå, Uddevalla, Göteborg – ja, till och med polishuset i Eslöv har fått en ansiktslyftning på senare år. Det allra senaste är det nya, stora polishuset i Rinkeby.

Det handlar om polisen, om domstolarna och om genomgripande modernisering och satsning på modern teknik och säkerhet. Nya domstolsbyggnader finns på plats i Lund och i Nacka, och nya är på gång i Hudiksvall, Norrköping, Malmö och Jönköping. Om- och tillbyggnader har skett eller är på gång i Helsingborg, Eskilstuna och Kalmar, bara för att nämna några orter.

Men framför allt handlar det om kriminalvården, som är ämne för dagens debatt. Den har de senaste åren också växt mycket snabbt. Nu har brottsbekämpningen kommit igång. Allt fler gärningsmän häktas och döms till fängelse, och straffen har höjts. Förra året dömde svenska dom-

Prot. 2020/21:32
10 november

*Särskild debatt om
kriminalvårdens
stabsläge och kapacitet*

stolar ut sammanlagt över 10 600 fängelseår. Det är en ökning med 30 procent på två år. Det har fyllt upp anstalterna.

Vi har skärpt straffet för grovt vapenbrott, där den misstänkte nu automatiskt häktas i väntan på dom, och detta har dessutom fyllt upp häktena. Vi har nu 1 000 fler frihetsberövade än för tre år sedan. Det har lett till att vi också där har fått fatta beslut om ett stort antal nyinvesteringar för att bygga i kapp. Häktena i Malmö, Huddinge, Helsingborg, Stockholm och Göteborg har renoverats, och flera av dem har byggts ut. Vi har öppnat ett nytt häkte i Östersund. Vi har byggt ut anstalten Skenäs utanför Norrköping. Vi har också förstås under de här åren sett till att man har haft pengar för alla dessa investeringar i kriminalvården.

Detta är bra, och det kommer vi att fortsätta med. Tyvärr tappade vi fart 2018, när Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna drev igenom sitt budgetförslag under den tid vi var i övergångsregering. Dessa tre högerpartiers budgetbeslut 2018 innebar att kriminalvården underfinansierades med över 300 miljoner kronor, och det skulle ha lett till omfattande nedläggningar. Nu kunde vi återkomma som regering i januari 2019, och det första vi fick göra då var att tillsammans med Centern och Liberalerna återställa kriminalvårdens resurser och lägga till ytterligare pengar. Bara 2019 förstärkte vi Kriminalvården med närmare en halv miljard kronor, så att man kunde gå vidare med sina utbyggnadsplaner. Då kunde vi återigen säga till Kriminalvården: Kör på nu med era planer och fortsatt utbyggnaderna!

Då kom också nya, stora strukturbeslut om nya, stora anstalter i Trelleborg och Kalmar, nytt häkte i Kristianstad, ytterligare utbyggnad av häktet i Helsingborg, stor och efterlängtd renovering och utbyggnad av anstalten i Tidaholm, utbyggnad av Hallanstalten utanför Södertälje och mycket mer. På riksdagens bord ligger nu dessutom vårt budgetförslag, där vi tillskjuter ytterligare 2 ½ miljard kronor i ökade anslag för de kommande åren.

Vi bygger alltså ut, men vi måste också fortsätta att satsa på kvaliteten i svensk kriminalvård. Svensk kriminalvård tillhör världens bästa, vill jag påstå. Återfallen i brott minskar konsekvent och har gjort så under 20 års tid. Det är ett bra resultat. Det är ett fint tecken på att allt det fantastiska arbete som kriminalvårdens anställda gör varje dag har stor betydelse. Vi måste nu se till att det fortsätter så även kommande år.

Med detta, fru talman, ser jag fram emot en bra debatt i eftermiddag.
(Applåder)

Anf. 3 JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Som alla känner till har vi en allvarlig situation i Sverige med eskalerande gängkriminalitet. Skjutningarna har befunnit sig på väldigt höga nivåer under flera års tid och har i år ökat med 20 procent från de redan höga nivåerna. Det står redan i dag klart att 2020 tyvärr kommer att bli ytterligare ett mörkt rekordår när det gäller skjutningar och gängkriminalitet i Sverige.

När de gängkriminella flyttar fram sina positioner är det laglydiga medborgare som får dra sig tillbaka. Därför är detta inte bara en rättsfråga utan ytterst en frihetsfråga. Kriminaliteten begränsar vanliga människors frihet att leva det liv de vill.

Det finns så många människor i det här landet som undrar vad som har hänt med Sverige och som inte känner igen sig längre. De vill inte att det ska vara på det här sättet. Till dem vill jag säga: Ni har helt rätt. Det behöver inte heller vara så här. Det går att förändra det här landet och göra saker och ting till det bättre igen.

Vi moderater har föreslagit en lång rad mönsterbrytande reformer för att stärka hela rättskedjan. Det handlar om fler poliser, nya polisiära verktyg för att klara upp fler brott, skärpta straff och ökade resurser till hela rättskedjan.

Fru talman! En viktig del i det arbetet är just kriminalvården. Även där har vi kunnat ta del av mycket allvarliga brister den senaste tiden. En myndighet som tvingas upp i stabsläge och platser som inte räcker till – det är verkligen inte bra.

Men det är inte så konstigt, för faktum är att det finns färre platser på svenska anstalter i dag jämfört med för tio år sedan. Det är därför det är fullt på fängelserna. Och även medelbeläggningen i anstalterna var högre 2010, för tio år sedan, än i dag. Det vill säga att problemet inte handlar om att regeringen skulle ha varit särskilt framgångsrik i att lagföra fler personer, utan det finns andra orsaker till platsbristen, trots att befolkningen i det här landet har ökat med nästan 1 miljon människor sedan dess och att gängkriminaliteten har eskalerat.

Detta kräver en helt annan politik. Det kommer att krävas flera tusen nya platser inom kriminalvården de kommande åren. Vi har från Moderaterna föreslagit en särskild enhet kopplad till unga gängkriminella, så att de inte ska återfalla i brott.

Det kommer att krävas fler överföringar av utländska medborgare till andra länder och en lång rad andra saker. Men det, fru talman, kommer inte att hända av sig självt. För detta krävs en helt ny politisk inriktning i Sveriges regering.

(Applåder)

Anf. 4 ADAM MARTTINEN (SD):

Fru talman! Man kan se tillbaka på de budgetförslag som genom åren har debatterats för rättsväsendets del. Sverigedemokraterna har varit det parti som tagit ansvar för hela rättskedjan i fråga om både anslagna medel och vilka åtgärder som behöver vidtas.

När andra partier har satsat på polisen har Sverigedemokraterna också satsat på Åklagarmyndigheten, Sveriges domstolar och Kriminalvården. Det är att ta ansvar mot en politisk populism som för minsta möjliga krona vill få mesta möjliga mediala utväxling. Vi har sett detta från regeringen och andra partier som gjort utspel och satsningar kring svensk polis men lämnat den övriga rättskedjan åt sitt öde.

Sverigedemokraterna kommer att fortsätta att ta ansvar för en bredare politisk debatt, och det är nu hög tid att oppositionen sätter hårt mot regeringen om svensk kriminalvård.

Vi behöver fler anstaltsplatser och fler häkten än vad regeringen har aviserat, och detta behöver ske i en snabbare takt än vad regeringen har planerat. Vi behöver också se till att den tredjedel utläningar som årligen skrivs in på våra anstalter i stället checkar in på anstalter i sina egna hemländer.

Sverige har under en alltför lång tid utnyttjats av andra länder som låtit sina medborgare avtjäna straff i våra anstalter. Det finns goda förutsättningar med tecknade avtal inom Europa som reglerar att utläningar ska avtjäna straff i hemländerna. Men den politiska viljan från regeringen att stå upp för Sverige och ta strid mot kostnader som uppstår till följd av brott som utläningar begår i Sverige har helt saknats.

Vi behöver tänka nytt. Hur kan Sverige nyttja en europeisk anstaltskapacitet för att hantera tillfälliga överbeläggningar? Kan själva distansen till ett europeiskt fängelse på ett mer effektivt sätt bryta ned en kriminell identitet och kanske verka mer avskräckande? Sverigedemokraterna står beredda att pröva dessa frågeställningar för att utveckla svensk kriminalvård.

Fru talman! Sverige behöver en regering som utvecklar kriminalvården i en konservativ riktning. Fokus måste flyttas från förövare till brottsoffer. Vi föreslår att brottsoffer ska få ett ökat inflytande över när och var intagna ska få permissioner. Brottsoffer ska även kunna neka intagna permissioner.

Vi vill att verkställighet av straff ändras i grunden och att den nuvarande tvåtredjedelsfrigivningen helt slopas. Förtidsfrigivning måste grundligt kunna motiveras.

Vi behöver se till att svenska anstalter med ett högkvalitativt innehåll är förbehållna invånare som inte ska utvisas. Utläningar som ska utvisas ska i första hand avtjäna straff i sina egna hemländer. Om det är omöjligt måste vi hitta ett riktigt attraktivt och avskalat alternativ till våra svenska anstalter.

Fru talman! Det finns saker att göra, och det har funnits förslag och politik på bordet. Men vi har inte sett en regering som har drivits av en egen vilja att lösa Sveriges problem.

Anf. 5 JOHAN HEDIN (C):

Fru talman! Kriminalvården är en väsentlig del av rättskedjan, och den har ägnats alldeles för lite uppmärksamhet i rättspolitikerna under de senaste åren. Kanske är det därför vi har hamnat där vi är i dag med en kriminalvård som är, om inte i kris, så i alla fall i ett allvarligt läge.

När jag tittar igenom tidigare debatter om just kriminalvården ser jag att jag redan för flera år sedan uppmärksammade det eftersatta underhållet och de risker som det innebär. Nedgångna anstalter är dåliga anstalter. Överbelagda anstalter är farliga anstalter.

I den situation som har uppstått har riskerna ökat både för den intagna och för personalen. Det återfallsförebyggande arbetet blir mindre verkningfullt än vad det skulle behöva vara. Och, fru talman, det återfallsförebyggande arbetet borde stå i främsta rummet och vara vårt främsta fokus.

Fängelsestraff handlar om att straffa den som bryter mot de regler som vi gemensamt i demokratiska processer bestämt ska gälla, men det handlar också om att förmå människor som har hemfallit till kriminalitet att bryta en destruktiv livsstil och hitta tillbaka till ett hederligt liv.

Jag brukar i dessa sammanhang alltid påminna om det enorma värde som ligger i att lyckas med att bryta den kriminella banan. Viktigast är naturligtvis brottsoffren. Ett lyckosamt återfallsförebyggande arbete innebär att färre människor blir just brottsoffer. Den skada de lider av brottsligheten de utsätts för är en börda som ska bäras av hela samhället. Vi ska

alla stå upp och stå fast bredvid den som utsatts för brott eller som riskerar att utsättas.

Faktum är också att den brottsdömda själv har enormt mycket att vinna på att lyckas ta sig ur en kriminell livsstil. Att vara kriminell är att utsätta sig för stora risker. Kriminella riskerar förstås att själva utsättas för brott. Men forskningen visar också att kriminella i långt högre utsträckning än andra drabbas av såväl sjukdomar som olyckor. Den kriminella livsstilen gör det svårt, för att inte säga omöjligt, för de kriminella att ha funktionella relationer och leva ett tryggt och utvecklande liv tillsammans med människor som de bryr sig mycket om och som bryr sig om dem.

Det är också en synnerligen god samhällsekonomisk affär att lyckas förmå en kriminell att sluta vara kriminell och i stället ägna sig åt att skapa värde på lagligt sätt. Kostnaderna är enorma. Vi skulle antagligen kunna lägga mycket mer på åtgärder som syftar till just detta och ändå gå med vinst.

Budgetfrågan kommer inte sällan upp i dessa sammanhang – vi har redan hört det. Dessvärre är det inte så enkelt. Det går inte att bara trycka in mer pengar i systemet och tro att man automatiskt får ut mer verksamhet. Det krävs något annat, någonting däremellan. Det handlar om att ha drivkrafter så att man använder resurserna på ett bra sätt och så att man gör rätt saker med dem. Man kan kalla det ledarskap, och kanske har det på många håll i vår offentliga förvaltning lidits brist på just det goda ledarskapet.

Anf. 6 LINDA WESTERLUND SNECKER (V):

Fru talman! Jag känner mig extremt bekymrad över situationen i kriminalvården, särskilt för alla anställda. Jag tänker på alla som arbetar ute på anstalterna, där överbeläggningen är en allvarlig arbetsmiljöfråga.

Det börjar bli farligt för de anställda och för klienterna, men jag har en lösning. Som en lösning på detta stora problem föreslår Vänsterpartiet att personer som inte är dömda för sex- eller våldsbrott, som har genomgått behandlingsprogram och som har sex månader eller mindre kvar av sitt straff ska börja avtjäna den villkorliga frigivningen i förtid. Det skulle handla om ungefär 1 500 platser och innebära att 30 procent av de intagna i dag skulle påbörja den villkorliga frigivningen. Kriminalvårdens personal ska självfallet göra en särskild prövning av om det är lämpligt att personen släpps ut ett par månader i förtid. Elektronisk övervakning och stenhård kontroll genomförs som vanligt av frivården. Sköter du dig inte åker du in igen.

I en sådan här allvarlig situation måste politiken leverera konkreta lösningar. Vänsterpartiet tar det ansvaret. Regeringen har inte levererat realistiska lösningar. Efter flera år av påpekanden från kriminalvården om dels överbeläggning, dels renoveringsbehov har regeringen i stället gjort allt för att fylla de redan slitna anstalterna. Straff på straff har förlängts utan att man vet riktigt varför och utan att man bryr sig om vilken effekt det får för kriminalvården. Det är direkt oansvarigt, och nu står vi här i dag.

Det finns andra mer långsiktiga lösningar när det gäller överbeläggning, till exempel att bygga modulbyggnader, som anstalten i Skenäs. Och det är kostnadseffektivt att bygga stora anstalter, som Riksrevisionen föreslår.

Prot. 2020/21:32
10 november

*Särskild debatt om
kriminalvårdens
stabsläge och kapacitet*

Vad som egentligen behövs är en omställning av hela kriminalvården till att göra det som funkar, och det är inte att låsa in personer på långa straff. Det är att bygga upp straff i frihet, något som jag har drivit under många år och som kriminalvården efterfrågar.

Varsågod, regeringen – ytterligare en lösning på en allvarlig situation!
(Applåder)

Anf. 7 ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Kristdemokraterna är fast beslutna om att bekämpa den grova, organiserade brottsligheten. För att göra det krävs att ledande personer försvinner från den kriminella miljön, och det krävs att förtroendet för rättsstaten återupprättas genom att rättvisa straff skipas och brottsoffer får upprättelse.

För att uppnå detta krävs att det finns kapacitet i häkten och anstalter hos kriminalvården. Kriminalvården i dag är hårt ansträngd. Det är fullt. Det är 2 200 dömda som går och väntar på att domen ska verkställas. Antalet dagar man kan vänta har dubblats från 50 till 100, vilket medför uppenbara problem.

Kriminalvården gör bedömningen att det kommer att krävas minst 5 750 anstaltsplatser och 2 640 häktesplatser till 2029. Det troliga är dock att platsbehovet kommer att bli ännu större när satsningarna på polisen får genomslag och när straffen skärps för ett flertal brott. Eftersom brottsutvecklingen de senaste åren har varit mycket negativ med fler grova brott kommer fler kriminella att behöva tillbringa betydligt längre tid på anstalt. Här finns det, fru talman, inga genvägar. Det krävs en långsiktig utbyggnad.

Men problemet har vi här och nu, och då måste mer göras för att frigöra kapacitet också på kort sikt. Kristdemokraterna anser att utlänningar som döms för brott i Sverige i betydligt högre grad ska avtjäna sina straff i sina hemländer. Kapaciteten är mycket ansträngd, och 30 procent av de intagna i svenska fängelser är utländska medborgare. Att fler avtjänar sina straff i hemländerna är nödvändigt både för att avlasta kriminalvårdens kapacitet och för att minska den kostnad som det medför att bedriva kriminalvård. Det medför också en positiv effekt när det gäller att underlätta utvisning. Andra länders brottslingar är inte Sveriges ansvar.

För att avlasta kriminalvårdens beläggning bör också fängelseplatser hyras utomlands, vilket Kristdemokraterna satsar stort på i vår skuggbudget. Kriminalvården får enligt vårt förslag sluta avtal med mottagarländerna. Det ska även vara möjligt för Kriminalvården att sluta avtal med tredje land om att avtjäna straff i det landet om det anses lämpligt. Oavsett om avtal träffas med hemland eller tredje land måste givetvis humanitära och rättsliga förhållanden beaktas, såsom principen om non-refoulement.

Hela rättsväsendet behöver förstärkas. Statskontoret har konstaterat att ”inom få politikområden är statliga myndigheter så beroende av varandra som inom rättskedjan”. Det får inte skapas flaskhalsar. Regeringen har dock inte agerat på ett samlat sätt för att möta de problem som den grövre kriminaliteten innebär. Hade de gjort så hade utvecklingen inom kriminalvården kunnat förutses för flera år sedan.

Anf. 8 JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Liberalerna är glada över att sent omsider ha fått fart på regeringen när det gäller att dra igång cementblandarna och bygga nya anstalter och häkten i Sverige. Viktigt för Liberalerna när vi ingick samarbetet med regeringen inför den här mandatperioden var att satsa på rättsväsendet. Därför ser vi nu, hittills beslutat eller föreslaget, satsningar på 10 miljarder varav 2,7 miljarder är på kriminalvården.

Bättre sent än aldrig, säger vi om de här satsningarna. Men det är svagt att vi har hamnat i den här situationen, och jag tror att debatten behöver handla en hel del om detta: de långsiktiga planeringsförutsättningarna, vad som händer med prognoser och vad som händer med de bedömningar man gör över omvärldsutvecklingen. Jag återkommer till det.

Liberalernas grundläggande politiska syn på kriminalpolitiken är att det här behöver göras. Vi behöver ha fler anstaltsplatser, vi behöver låsa in fler av de värst kriminella – livsstilskriminella, de grövsta brottslingarna – en längre tid. Detta står inte på något sätt i motsats till att vi gör progressiva och ambitiösa förebyggande insatser och tidigt är tydliga mot unga som hamnar i brottslighet. Det finns ingen motsättning.

Vi menar att det här är helt avgörande för säkerheten för medarbetare och intagna. Situationen på våra anstalter är mycket ansträngd. Överbeläggningen är näst intill total. I *Ekots lördagsintervju* kunde vi höra generaldirektören förklara att man kommer in med 100 nya platser. Men detta är i stort sett 100 dubbelbeläggningsplatser, det vill säga de som jobbar där ska möta två intagna både när de låser upp klockan åtta på morgonen och när de stänger klockan åtta på kvällen.

Detta är en säkerhetsrisk som det kommer att kosta mycket pengar att hantera. Det är rimligen inte heller bra för de intagna, som verkligen behöver ligga i sin cell och fundera över sitt liv och vad man ska göra bättre. Övrig tid, när man inte är i cellen, ska man jobba, utbilda sig och behandlas. Det ska vara tryggt. Det ska vara svårt att rymma och svårt att begå nya brott. Med den överbeläggning vi har på våra anstalter i dag blir det svårt att splittra gängen.

Tanken är att man ska komma bättre ut. Vi har hört vittnesbörd om hur arbetet på anstalterna går ned. Tiden för människor att lära sig något och kanske finna en chans att komma tillbaka utanför murarna med ett jobb går ned. Man kommer sämre ut jämfört med när man kom in, och det är inte bra.

Polisen kan inte göra sitt jobb. Det blir sämre effektivitet. Polisen får gripa samma personer gång på gång, eftersom de som står i soningskön kanske begår nya brott, kanske grova våldsbrott. Detta är även respektlöst mot brottsoffren.

Fru talman! Regeringen måste återkomma med en plan för att se till att det här håller framöver. Det är på tio år, och det får inte brytas.

Anf. 9 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP):

Fru talman! Svensk kriminalvård tillhör världens bästa, och det återfallsförebyggande arbetet i kriminalvården har förbättrats under flera års tid.

Det återfallsförebyggande arbetet är kriminalvårdens viktigaste uppgift, och när kriminalvården lyckas förebygga att en dömd brottsling begår nya brott ser vi till att färre människor blir brottsoffer. Vi sparar pengar i samhället, och vi ser till att människor kan leva ett meningsfullt, hederligt liv.

När kriminalvården nu har brist på platser äventyras detta viktiga återfallsförebyggande arbete. Miljöpartiet ser mycket allvarligt på de risker som följer i platsbristens spår. Vi ser risker vad gäller säkerhet, med högre risk för våld både mellan intagna och mot personal och risk för rymningar.

Med det sagt är det ändå positivt att generaldirektörens besked till justitieutskottet har varit att man hittills faktiskt har lyckats upprätthålla ett väl fungerande återfallsförebyggande arbete.

Miljöpartiet arbetar i regeringen för att bygga ut kapaciteten i kriminalvården för att möta det arbete som nu görs av polisen och resultaten av att vi faktiskt har drivit igenom flera träffsäkra straffskärpningar, bland annat skärpta straff för grova vapenbrott.

Anf. 10 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Som jag sa i mitt inledningsanförande genomför vi just nu en av de största renoveringarna, upprustningarna och expansionerna i svenskt rättsväsen som vi någonsin har gjort.

Vi gör utbyggnader över hela Sverige, vilket naturligtvis är en följd av att det finns ett så pass stort behov i hela rättskedjan av att se till att klara av dem som nu grips och döms i anstalt.

I grunden är det här positivt. Utvecklingen är sådan att de som i dag sitter i fängelse och i häkte är ofta folk som tidigare sprang runt med vapen på stan. De häktas nu automatiskt, och de kommer i stället in i kriminalvården. Det är den grundläggande utvecklingen.

Sedan hör vi en del utslungade påståenden i debatten. Johan Forssell säger att det är färre platser än för tio år sedan. Det må ha varit så för tio år sedan, men det är fler platser nu än när vi tillträdde. De nedläggningarna skedde tidigare. Under vår tid har vi byggt ut antalet platser i kriminalvården. Det är fakta. Och vi fortsätter att kraftigt bygga ut.

Det vi ställdes inför när vi tillträdde för sex år sedan var ett mycket stort underhållsbehov. Man hade under många år inte satt av tillräckligt mycket pengar för att renovera de fastigheter som fanns. Vi kan tycka att eftersom Alliansen satt i åtta år – Moderaterna ledde Justitiedepartementets arbete i åtta år, knappt några bovar fångades och beläggningsen var låg – kunde man åtminstone ha passat på att renovera och se till att det fanns bra anstalter och häkten. Det vi ställdes inför i början av vår mandatperiod var att stänga en del platser därför att förfallet hade gått så långt att lokalerna helt enkelt var uttjänta. Detta har vi nu tagit tag i, och vi ser nu till att det renoveras och byggs ut på de ställen där det går.

Jag påpekade att under dessa sex år har Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna haft *ett* tillfälle att påverka budgeten på riktigt, nämligen hösten 2018 när ni trumfode igenom en budget medan vi var övergångsregering. Då underfinansierade de tre högerpartierna Kriminalvården med över 300 miljoner kronor. Om det hade fått fortsätta hade vi i stället för att göra påslag och renovera fått lägga ned anstaltsplatser.

Tack vare att den regering som nu sitter återkom i januari 2019 kunde vi lägga tillbaka en halv miljard.

Min fråga till de tre högerpartierna, som nu har upptäckt behovet i Kriminalvården, är följande. Om ni nu var så angelägna om att se till att Kriminalvården ska ha de resurser som behövs, varför underfinansierade ni och varför satsade ni inte när ni hade tillfälle? Varför var vi tvungna att hålla i ytterligare en halv miljard kronor det första vi fick göra när vi återkom? Vi kommer att fortsätta utbyggnaden och renoveringarna för att klara Kriminalvårdens behov.

Anf. 11 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Låt oss bena ut siffrorna en gång för alla.

År 2010 fanns det 4 895 platser i svensk kriminalvård. Den senaste årsstatistiken från 2019 visar att det finns 4 331 platser. Det är alltså drygt 500 färre. Det är den senaste årsstatistiken. Jämför man med utgången av 2014 är det ungefär oförändrat, till och med något färre.

Samtidigt sker detta mot bakgrund av att det finns 1 miljon ytterligare människor i landet, och under justitieministerns tid som ansvarigt statsråd har gängkriminaliteten exploderat. Fler kriminella, allvarligare otrygghet och fler människor som är rädda men färre platser i Kriminalvården jämfört med 2014 och 2010. Vilket betyg vill Morgan Johansson ge till sig själv för sina insatser på området?

Anf. 12 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Johan Forssell får nog gå tillbaka till sin räknesticka.

Så här är det: Åren 2013 till 2018 minskade antalet platser med 455. Åren 2014 till 2020 ökade antalet platser med 448. Så är det. Det är den officiella statistik som finns, och det är tack vare den utbyggnad vi gjorde.

Ett bekymmer, som jag tog upp alldeles nyss i mitt inlägg, var att när vi kom till makten 2014 ställdes vi inte bara inför en situation att rättsväsendet inte fungerade som det skulle utan att det dessutom fanns mycket stora underhållsbehov. Ni hade låtit kriminalvården förfalla under åtta år.

Något av det första vi fick göra var att stänga anstalten i Kirseberg eftersom den var uttjänt. Häktet i Västerås fick stängas eftersom det också var uttjänt. Det hände alltså i början av vår mandatperiod.

Det vi nu har gjort, och fortsätter att göra, är att renovera mycket av det som tidigare fick stå och förfalla.

Anf. 13 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Justitieministern kan trixa med vilka siffror han vill, men det förändrar inte det faktum att antalet platser är färre än för tio år sedan – trots en eskalerande gängkriminalitet och en mycket kraftigt växande befolkning.

När Morgan Johansson var ordförande i justitieutskottet kommenterade han Beatrice Ask, kopplat till polissiffrorna, med att skriva att Beatrice Ask nu har varit justitieminister i sex år, så hon kan inte skylla på någon annan.

Prot. 2020/21:32
10 november

*Särskild debatt om
kriminalvårdens
stabsläge och kapacitet*

Fru talman! Är det inte lustigt att historien upprepar sig? Nu är det Morgan Johansson som har varit justitieminister i mer än sex år. Kan man tänka sig, för att använda ministerns egna ord; nu kan Morgan Johansson inte skylla på någon annan. Ta lite ansvar någon gång, Morgan Johansson!

Anf. 14 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tar gärna ansvar för de år jag har haft ansvaret, men jag kan inte gärna ta ansvar för alliansregeringens år. Jag kan inte ta ansvar för att ni inte gjorde de renoveringar som behövde göras. Jag kan inte heller ta ansvar för att vi hamnade i en situation där en del platser behövde stängas i början av vår mandatperiod.

Jag tar gärna ansvar för de satsningar vi har gjort, de renoveringar vi är på väg att göra och de nya anstalterna vi är på väg att bygga. Men Johan Forssell borde också fundera över att ibland ta ansvar för beslut han fattar. Han satt i kammaren och tryckte igenom en budget 2018 tillsammans med Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna som underfinansierade svensk kriminalvård med 300 miljoner kronor. Vi tappade då över ett halvt år i takt. Det har betydelse, fru talman, vilka beslut man fattar. Det är inget spel, ingen lek. Om ni sitter här och trycker igenom en sådan budget får det sedan konsekvenser. Konsekvensen blev att vi tappade ett halvt år, men det tar vi igen nu med de stora resurser vi har skjutit till.

Anf. 15 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Fru talman! Låt oss ta siffrorna i övergångsbudgeten som det bästa argumentet för justitieministern. Det var faktiskt 250 000 kronor mer till Kriminalvården än den övergångsbudget som Socialdemokraterna själva röstade på i kammaren. Det kan vi lägga ut på Youtube i en liten ruta och så kan Morgan Johansson försöka förklara själv. Men plus är plus och minus är minus, och genom SD, KD och Moderaterna blev det 250 000 mer än vad regeringen förespråkade.

Generaldirektör Martin Holmgren sa nyligen i lördagsintervjun att utbyggnadstakten är bristfällig redan nu. Han förutspår att det kommer att behövas fler anstaltsplatser givet den politiska utvecklingen med straffskärpningar. Är Morgan Johansson nöjd med den utvecklingstakt som han i dag försvarar, eller kan det finnas skäl att lyssna på oppositionen och att ha en utökad byggnadstakt när det kommer till tillfälliga platser på kort sikt och permanenta platser på längre sikt?

Varför har regeringen misslyckats med att få utlännningar att avtjäna straff i europeiska länder när det finns så väl utvecklade avtal inom Europa? Vissa år har det till och med varit färre som har avtjänat straff i andra länder än tidigare.

Anf. 16 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Låt mig ta den sista frågan först. Överföring av verkställighet till andra länder – det kan till exempel gälla Polen, Rumänien eller Litauen, de utländska stödligorna, och andra europeiska länder – har ökat med 50 procent sedan 2017. Det är en följd av det arbete som vi har gjort för att se till att fler avtjänar sina straff i de länder de är medborgare i.

Sedan i somras finns en lagändring på plats som innebär att alla överförandebeslut ska fattas skyndsamt. Så vi ökar takten i den delen.

Sedan var det frågan om budgeten och antalet platser. Vi var en övergångsregering, och vi kunde inte göra några satsningar. Men ni, Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna i kammaren, kunde göra precis vilka satsningar ni ville. Ni sänkte skatten med 20 miljarder, men ni valde medvetet att underfinansiera Kriminalvården med 300 miljoner kronor. Det ansvaret, fru talman, kan Adam Marttinen aldrig någonsin smita undan. Han satt här och tryckte igenom det beslutet.

Anf. 17 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Fru talman! Alternativen som låg på bordet var Sverigedemokraternas budgetförslag med 750 miljoner mer till Kriminalvården, regeringens budgetförslag som gav 0 kronor till Kriminalvården under ett helt verksamhetsår samt det budgetförslag som gick igenom och som gav 250 000 kronor mer än den övergångsbudget som annars hade blivit verklighet. Det var alltså 250 000 mer till Kriminalvården. Det kan man lägga in i den snygga lilla Youtuberutan så att alla kan se det efteråt och läsa vad plus och minus är i detta fall. Morgan Johansson, justitieministern, far med lite osanning här.

Jag vill ha svar på frågan varför det går så långsamt. Det har tagit sex år att börja få utvecklingstakt på ett avtal som funnits inom Europa sedan 2015. Det är ett klart underkännande att vi fortfarande har en stor andel på våra anstalter som är europeiska medborgare och skulle kunna avtjäna straffet i sina hemländer. Det är ett misslyckande, ingen framgångssaga.

Jag vill också ha svar på om Morgan Johansson är nöjd med den utvecklingstakt som ger oss ett ansträngt läge på våra anstalter fram till 2029, med risk för överbeläggningar ända fram till dess.

Anf. 18 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Vi har nästan daglig kontakt med Kriminalvården och uppdaterar oss hela tiden om de planer som finns. Jag vet att Kriminalvården jobbar på så fort man bara kan, för det är klart att även Kriminalvården känner av pressen att få fram de här planerna.

Se bara vad som har hänt på senare tid! Beslut om en ny anstalt i Trelleborg, beslut om en ny anstalt i Kalmar, beslut om utbyggnad av Hall och så vidare. Men det bygger på att det finns bra samarbete med de kommuner som man ska jobba med.

Där kan man väl säga att Sverigedemokraterna har en läxa att göra. Sverigedemokraterna i Svedala var ju ett av de partier som drev på allra hårdast för att det inte skulle bli någon anstalt i Svedala. Här i kammaren står Sverigedemokraterna och säger att vi ska bygga fler fängelser. Men i kommunen, i Svedala, gör Sverigedemokraterna allt för att stoppa utbyggnadsplanerna. Så, fru talman, agerar ett populistiskt parti som i grunden inte har någon som helst konsekvent politik.

Anf. 19 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik:

Fru talman! Morgan Johansson blev minister för första gången 2002. Det är samma år som jag tog studenten. Morgan Johansson har med andra ord vandrat i de här korridorerna väldigt länge.

Därför undrar jag, fru talman, hur minister Johansson kan ha missat vad som har hänt i svensk kriminalvård och hur han som minister kan ha drivit en politik för längre straff utan att inse vilka konsekvenser det skulle få för rättskedjan i slutändan.

Jag är ganska förvånad över den ignorans som rått på Justitiedepartementet om situationen i kriminalvården, för det är inget nytt. Slitna lokaler och fullsatta anstalter är inte en ny fråga; ändå har regeringen fokuserat extremt mycket på att enbart förlänga straffen utan att se vad det leder till.

Anf. 20 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Om anklagelsen är att jag suttit i denna kammare väldigt länge får jag erkänna mig skyldig. Det har jag gjort; jag kom till kammaren 1998.

Under min första period i riksdagen, mellan 1998 och 2002, satt jag i justitieutskottet. Då besökte jag väldigt många fängelser. Jag har besökt fängelser i 20 år, så jag har kunnat följa utvecklingen under hela den perioden.

En av de stora saker jag ser har hänt i svensk kriminalvård om jag jämför hur det var då med hur det är nu är att man satsar mycket mer på utbildning, inte minst yrkesutbildning, för att se till att människor när de kommer ut efter avtjänat straff faktiskt ska kunna komma tillbaka och bli snickare eller svarvare eller något annat yrke så att de anpassar sig väl. Det är en otroligt bra utveckling, och jag tror att det är en del av förklaringen till att återfall i brott faktiskt har minskat under de 20 år som jag kan överblicka.

Av det följer också att jag tror på svensk kriminalvård. Har vi väl människor inne i kriminalvården kan vi jobba med dem på ett sådant sätt att vi kan förbereda dem för ett liv utanför murarna.

Anf. 21 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik:

Fru talman! Jag är jätteglad över att Morgan Johansson har besökt anstalter i 20 år.

Själv har jag besökt anstalter i sex år. Det är så länge jag har suttit i justitieutskottet. Vad jag har lärt mig från dag ett är att det är fullt och slitet på Sveriges anstalter och att regeringen konsekvent har arbetat för att skärpa straffen och låsa in fler och fler på anstalterna utan att se vad det leder till.

Det leder till att personalen på anstalterna har en livsfarlig arbetsmiljö. Det leder till att det återfallsförebyggande arbete som Morgan Johansson talar om inte fungerar som det ska därför att det är för fullt på anstalterna.

Det går inte längre att skylla på att Moderaternas budget var så himla kass. Det kan jag hålla med om, men nu gäller det för regeringen att ta sitt ansvar. Vi kan inte ha anstalter i Sverige som ser ut som i sista säsongen av *Orange Is the New Black*.

Anf. 22 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Nej, så ser det sannerligen inte ut. Jag vill inte att någon utanför det här huset ska tro att det ser ut på det sättet på svenska anstalter,

för det gör det inte. Det vet vi som besöker dem ofta och vet hur verksamheten fungerar.

Det som skiljer mig från Linda Westerlund Snecker i den här debatten tror jag är att hon inte vill att de ska sitta där, de som har begått brott. Hon vill släppa ut dem, gärna i förtid. Jag säger att vi måste få bort de mest brottsaktiva individerna från gatorna så att de inte fortsätter begå brott och vara förebilder för andra som kanske är på väg in i gängkriminaliteten. Jag vill ha in dem på anstalterna. Jag vill att de ska vara en del av den svenska kriminalvården, som jag tycker är bra och som kan förbereda dem för ett liv utanför murarna där de kan få jobb och bostad och leva laglydigt.

Det är nog det som skiljer oss åt. Jag tror nämligen på den behandling som kriminalvården ger dem som hamnar där, och därför vill jag se till att de ska sitta där i stället för att vara kvar på gatorna och begå brott.

Anf. 23 ANDREAS CARLSON (KD) replik:

Fru talman! Jag är egentligen inte förvånad över att justitieministern vrider den här debatten till något jag närmast uppfattar som siffertrixande. Men apropå siffror och påståenden som bara slängs ut, som jag tror att justitieministern uttryckte det, vill jag citera justitieministern.

Vi burar faktiskt in fler personer än någonsin, sa Morgan Johansson i *Agenda*. Men hur väl stämmer ministerns ord med verkligheten?

Flest dömdes 1987–1990. Då föll ca 16 000 fängelsedomar varje år. Nu är det knappt 11 000. Tittar vi lite närmare i tid ser vi att medelbeläggningen på anstalterna sjunkit med ca 500 personer jämfört med 2005 och 2006.

Hur kan ministern med gott samvete hävda att vi burar in fler personer än någonsin när verkligheten säger något annat?

Anf. 24 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Det är åtminstone fler än på 15 år. Det är kanske den tid vi diskuterar här, den vi kan överblicka och den vi har ett ansvar för. Det är det som har hänt de senaste åren – 1 000 fler har frihetsberövats på bara ett par års tid. Det är en mycket kraftig ökning.

Är det då bra eller dåligt? Den frågan kan man naturligtvis ställa. Jag tycker att det är bra att vi med straffskärpningar, häktningmöjligheter, kameraövervakning, ökade hemliga tvångsmedel till polisen och allt annat som vi gjort på området – inte minst utbyggnaden av polisen – faktiskt börjar ge effektivitet i brottsbekämpningen så att folk som tidigare sprang runt på stan med vapen inte längre kan göra det. Det är i grunden bra. Där tror jag inte att vi skiljer oss åt.

Men jag har också en fråga till Andreas Carlson. Jag ser att KD driver att vi ska bygga fängelser i andra länder. Då är min fråga vilka länder Andreas Carlson vill bygga fängelser i. Är det Somalia, eller är det Afghanistan? Ni har till och med satt av pengar, ser jag i er budget. Vilka länder tänker KD bygga fängelser i? Det skulle vara intressant att veta.

Anf. 25 ANDREAS CARLSON (KD) replik:

Fru talman! Jag ska svara på den sista frågan först. Det är ett uppdrag vi vill ge till Kriminalvården tillsammans med Sida. På det sätt som man i dag driver projekt exempelvis i Kenya tror vi att man kan stärka rättsinsti-

tutioner och bygga fängelser utomlands genom insatser i biståndet. Vi vill inte från politikens sida peka ut vilka länder det handlar om.

Nu vill jag återgå till min fråga till justitieministern, fru talman. Jag tycker att ord är viktiga. Jag tycker att det är viktigt hur man uttrycker sig. En justitieminister som i den här debatten säger att man slänger ur sig saker från olika håll har i *Agenda*, det kanske mest sedda samhällsprogrammet i nationella medier, sagt att vi faktiskt burar in fler personer än någonsin. Då siffrorna inte svarar upp mot det – det finns siffror som står i rak motsats till vad justitieministern har sagt i nationell tv – frågade jag hur ministern med gott samvete kan hävda detta när verkligheten säger tvärtom.

Anf. 26 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Jag har svarat på den frågan.

Vad jag inte förstår är vad Andreas Carlson egentligen är ute efter. Är han emot de straffskärpningar som vi har gjort? Är han emot att polisen har fått mer resurser och ökade möjligheter att komma åt gängkriminella, till exempel? Ifrågasätter han själva utvecklingen, alltså att vi nu har ett mycket större behov i kriminalvården än vad vi hade för bara några år sedan? Det kan han ju rimligen inte göra.

Det som har hänt är just att vi har förstärkt polisen, höjt straffen och sett till att man har fått ökade möjligheter att komma åt de kriminella. Det innebär att vi fyller upp häkten och anstalter, och därför måste vi se till att bygga ut detta i den takt vi nu har.

Andreas Carlson svarade på frågan att han inte vet vilka länder han ska bygga fängelser i. Jag pekar bara på att detta är helt ogenomtänkt. Att bygga ett fängelse är en mångmiljardinvestering – skulle vi sätta igång och göra det i Afghanistan eller Somalia? Är det verkligen genomtänkt av KD?

Anf. 27 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Det har ju hänt en del sedan Morgan Johansson och jag började i denna kammare, vilket vi faktiskt gjorde samtidigt. Då var det inne att man kunde droga på Håga, och det var möjligt att fullgöra sin sysselsättningsplikt inne på anstalter genom att ligga i sin cell och röka.

Sifferexercisen är intressant, men jag kan konstatera att det fanns 6 900 platser år 2011 och att det finns 6 900 platser just nu. Under den tiden har man fasat ut mängder av gamla anstalter, som nu står och väntar på att kanske kunna användas igen. Min fråga till Morgan Johansson är: Finns det någon långsiktig plan? Generaldirektören ropade i lördags på hjälp och att det måste finnas en långsiktig plan eftersom det kommer att behövas tusentals fler platser än det som nu är byggt. Är regeringen beredd att komma med en sådan plan, så att vi kan behandla den i justitieutskottet? Om ni gör det och om den är tillräckligt omfattande har ni Liberalernas stöd, Morgan Johansson.

Anf. 28 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Om man nu ändå ska ta det mer långsiktiga perspektivet ska jag väl säga att det är två saker som har hänt i kriminalvården, vilket jag var inne på i ett tidigare replikskifte. Det ena är den ökade möjligheten till utbildning, som ju är fantastiskt bra och på ett bättre sätt förbereder

människor för livet på utsidan. Det andra är det som har hänt de senaste 20 åren, nämligen att säkerheten har skärpts väsentligt. Vi har nästan inga avvikelser eller rymningar från svensk kriminalvård längre. Det hade vi förr. Om vi går tillbaka 15 år ser vi att det var ett stort problem, och det är det faktiskt inte längre.

Johan Pehrson frågar efter en plan. Ja, det finns en utbyggnadsplan: 2 000 fler platser ska byggas – jag tror att det är 1 400 anstaltsplatser och 600 häktesplatser – under en tioårsperiod. En sådan plan finns alltså. Sedan tycker jag nog att det är i första hand ett myndighetsbeslut; riksdagen kan ju inte sitta och bestämma att det ska byggas en anstalt där eller där, inte på den detaljnivån. Men Johan Pehrson ska känna till att det är den planen som finns framöver.

Anf. 29 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Det är väldigt viktigt att vi får den här långsiktiga planeringen, för det är ju så att något görs och att det sedan händer saker. I det politiska systemet byts ibland majoriteter ut, och ibland händer det något annat som gör att allt blir lite lättare för en stund. Det var ju det som hände efter den viktiga plan som lades fram 2011, när man hade haft några år av ökat intag på anstalter igen. Då hände nämligen två saker.

Det ena var att Högsta domstolen, i all ära, kom på den briljanta idén att i stort sett halvera straffen för narkotikabrott. Det var ju inte så bra, men det är klart att trycket minskade enormt då.

Det andra var att vi genomförde en helt nödvändig men ganska jobbig förändring av polisen. Man tappade därmed några år av effektivitet, och då bromsades utbyggnaden upp.

Vi måste ha en långsiktig plan för tio år som vi här står bakom politiskt. Annars kommer den inte att gälla. Vi ska slippa ha denna sifferexercis. Jag håller med om att innehållet är helt centralt.

Anf. 30 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Ja, och en sådan plan finns, som sagt. Det rör sig alltså om 2 000 ytterligare platser, både häktes- och anstaltsplatser.

Sedan är det mycket möjligt att vi kommer att behöva revidera upp den. En sak som generaldirektören sa i lördagsintervjun i helgen var att det, i och med det som nu händer, är möjligt att vi behöver gå ännu lite högre. Men då ska man komma ihåg att de beslut som nu har fattats är stora. Anstalten i Trelleborg ger 300 platser, och anstalten i Kalmar ger också 300 platser. Det nya häktet i Kristianstad ger 100 platser till. De stora strukturbesluten fattas nu alltså av Kriminalvården efter hand, vecka för vecka och månad för månad. Jag ser naturligtvis fram emot att se hur man kan fortsätta i den här takten.

Sedan får vi givetvis följa detta noga – och se till att tillsammans avsätta de resurser som Kriminalvården behöver för att kunna bygga ut i den takt som behovet finns.

Anf. 31 JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Som jag inledde med att säga och som jag tror att alla håller med mig om har vi en väldigt allvarlig situation i Sverige kopplat till gängkriminaliteten. Skjutningarna ökar, sprängningarna ökar, mord i kri-

minella miljöer ökar och gängkriminaliteten ökar. Det enda som går ned är egentligen antalet poliser i yttre tjänst och antalet platser i kriminalvården.

Det är tyvärr så att detta kommer att bli facit för den här regeringen. Justitieministerns historiska renommé kommer förmodligen att vara att han är den justitieminister som i modern tid kunnat uppvisa de allra sämsta resultaten. Tyvärr är det så.

Samtidigt behöver det inte vara så, utan det går faktiskt att förändra detta. Den stora risken i samhället just nu är att människor tappat hoppet och känner att det är lika bra att lämna landet och flytta – att man måste anpassa sig. Men Sverige är ett på många sätt fantastiskt land, fru talman, och det går att förändra detta. Det kommer dock att kosta pengar.

Vi moderater anslår, utöver regeringens anslag, 1,7 miljarder till hela rättsväsendet för att stärka hela rättskedjan. Det kommer att behöva skapas flera tusen nya platser i kriminalvården, och jag undrar om de prognoser som har getts verkligen kommer att vara tillräckliga. Det handlar delvis om att lagföra fler personer, men jag tror också att vi behöver ha en annan syn på personer som gång på gång återfaller i väldigt allvarlig brottslighet. Jag tror att vi behöver ha ett perspektiv i rättspolitik som handlar om att skydda brottsoffer och skydda samhället från den här typen av personer snarare än om hur det blir för gärningsmannen. Vi behöver också skärpa reglerna för villkorlig frigivning.

Utöver det har vi moderater under flera års tid pekat på vikten av att verkställa fler utvisningar av utländska medborgare. Det är ingen mänsklig rättighet för dem att få avtjäna sina straff i Sverige.

Det är två tydliga exempel på vad man kan göra om man har pengarna och den politiska kraften.

Anf. 32 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Egentligen ska man väl låta sådant passera, men det vill jag nog ändå inte när Johan Forssell går upp i talarstolen och återigen säger att antalet platser i kriminalvården kommer att minska under den här regeringsperioden. Det är ju faktiskt fel. Han har inget belegg för det påståendet. Tvärtom ser vi, om vi tittar på medelbeläggningen mellan 2014 och 2020, att antalet platser har ökat med över 400 platser – nästan 500. Det är så. Att då försöka ge en bild av att någonting annat har skett är faktiskt ingen sjyst debatteknik.

Jag söker också Johan Forsells eget ansvar. Kan han i alla fall erkänna nu i efterhand att det var fel av Moderaterna att driva fram så stora besparingar inom kriminalvården som man gjorde 2018? Kan jag i alla fall få ett sådant erkännande? Det tror jag vore bra för debatten.

Anf. 33 JOHAN FORSELL (M) replik:

Fru talman! Jag är ledsen att behöva säga det, men Morgan Johansson argumenterar helt ansvarslost. Det är nästan komiskt.

Jag står inte här och påstår att Moderaterna har gjort allting rätt. Det tror jag inte att något parti har gjort i historisk tid. Men den budget som Moderaterna och Kristdemokraterna lade på bordet, och som fick riksdagens stöd, innebar ju högre anslag än den som regeringen, där Morgan

Johansson ingår, satt med. Kritiken faller bara tillbaka på regeringen, för det var ju så.

Nu blickar vi framåt. Vi moderater anslår 1,7 miljarder kronor mer till hela rättsväsendet utöver regeringens anslag. Det är faktiskt så att till och med Vänsterpartiet satsar mer på rättsväsendet än vad Morgan Johansson gör.

I den här kammaren är det Socialdemokraterna och Miljöpartiet som står allra längst till vänster i synen på anslaget till rättsväsendet, och det kommer inte att förändra den mycket allvarliga situation vi har med skjutningar, gängkriminalitet och platsbrist. Det håller inte, justitieministern.

Anf. 34 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Kan vi då i vart fall vara överens om att antalet platser har ökat under vår tid? Jag skulle bara vilja ha ett sådant erkännande – den siffra som jag har är att det från 2014 till 2020 har blivit 448 platser fler. Då slipper vi alla fall höra det påståendet om och om igen.

Vi ser framför oss en fortsatt snabb utveckling av utbyggnaden. Jag har nämnt de nya stora anstalterna i Kalmar och Trelleborg, häktet i Kristianstad, en ny stor utbyggnad av Berga i Helsingborg, Hallanstalten utanför Södertälje och så vidare.

Vi har en stor expansionsplan: 2 000 fler platser inom de kommande tio åren. Det är så det ser ut.

Det vore klädsamt, tycker jag, om Johan Forssell åtminstone lade ned den typen av retorik och påståendet att antalet platser har minskat, för det har de faktiskt inte gjort.

När det sedan gäller budgeten, Johan Forssell, var vi en övergångsregering och kunde inte göra några satsningar. Men Moderaterna kunde göra vilka satsningar man ville, men man valde att inte finansiera Kriminalvården på ett sådant sätt som Kriminalvården hade äskat.

Anf. 35 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Kriminalvårdens senaste årsstatistik – jag tycker kanske inte att man ska mäta månad för månad – visar att det var 200 färre platser i slutet av 2019 jämfört med 2014. Men även om platserna har ökat med några hundra, är det ett tillräckligt bra resultat i tider av ytterligare en miljon människor den senaste tiden eller i termer av en på många sätt i den straffpolitiska debatten ny syn på detta med straff och en eskalerande gängkriminalitet?

Är justitieministern verkligen nöjd med de här resultaten? Och det kan väl inte vara så att efter 2 000 år av tideräkning och miljoner år av mänskligt och jordiskt liv startade allting med M–KD-budgeten? Det kan väl inte vara svaret på varje fråga, varje problem och varje samhällsutmaning?

Oavsett vad som har varit, gör om och gör rätt nu! Regeringen anslår ju i den här kammaren minst pengar av alla partier. Är justitieministern verkligen nöjd med detta? Tror ministern att det verkligen kommer att vända utvecklingen? Det tror inte jag.

Prot. 2020/21:32
10 november

*Särskild debatt om
kriminalvårdens
stabsläge och kapacitet*

Anf. 36 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik:

Fru talman! I går läste jag debattartikeln av Johan Forssell, där jag tror att Moderaterna låtsas försöka förstå svensk kriminalvård och säger att det är trygghetsskapande att ta bort delar av den villkorliga frigivningen.

Jag skulle säga att det inte finns något mer trygghetsskapande för alla brottsoffer än att kriminalvården har stenkoll på klienterna, som får en prøvotid ute i samhället efter sin anstaltsvistelse. Men ni moderater vill liksom slappa till hela systemet och ta bort frivårdens kontroll, ta bort nykterhetstesterna och ha mindre kontroll under kortare tid av nyligen släppta fångar. Varför då?

Anf. 37 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Vår moderata hållning vad gäller villkorlig frigivning är att det ska vara en möjlighet för den som anstränger sig snarare än en rättighet, vilket det i princip i dag är. Det finns egentligen ganska få krav på att till exempel delta i behandlingsprogram och studier etcetera. Vi tycker att det är orimligt, inte minst när det gäller risken för återfall i brott, som vi vet minskar om man till exempel har en utbildning.

Vi tycker att det är rimligt att belöna ett bra beteende. Men att nästan med automatik få villkorlig frigivning, även om man väljer att inte delta i behandlingsprogram eller studier, tycker vi är problematiskt.

Sedan går det att förlänga frivårdstiden. Den sträcker sig i dag egentligen bara över strafflängden inklusive den villkorliga frigivningen. Det går att förlänga den, så det går att hitta andra mekanismer här. Men principen tycker vi måste vara klar: Frivård tidigast efter tre fjärdedelar av strafftiden, och det är rimligt att ställa krav på gott uppförande och att man anstränger sig.

Anf. 38 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja påstå att det inte finns någonting som är så trygghetsskapande för brottsoffer som att klienten är under villkorlig frigivning, med den enorma kontroll som det innebär.

Men jag gillar det du säger, Johan Forssell, om mer utbildning under anstaltsvistelsen och mer krav på att delta i behandlingsprogram. Det är jättebra förslag. Jag skulle vilja lägga till att vi måste ha fler behandlingsprogram på andra språk än svenska. Jag skulle också vilja se att frivården får ännu större befogenheter att använda elektronisk övervakning inom frivården under den villkorliga frigivningen. Då skulle man ha mer kontroll och kunna skapa ännu mer trygghet i samhället.

Så vad säger du? Vi har kört över regeringen väldigt många gånger nu, senast i dag på justitieutskottets möte. Ska vi ta och göra det igen och göra frivården och den villkorliga frigivningen ännu bättre?

Anf. 39 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Vi talar via talmannen och tilltalar varandra med för- och efternamn.

Anf. 40 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Det finns flera aspekter här. Det handlar naturligtvis om hur det blir för den som har begått ett brott. Sedan finns ju också brottsofferperspektivet, och det ligger oss moderater väldigt varmt om hjärtat.

Det är klart att det finns problematiska aspekter. Att till exempel förlänga den villkorliga frigivningen och göra att den sker tidigare, som jag tror att Vänsterpartiet vill, är jag skeptisk till utifrån vad som händer med den person som har blivit utsatt för ett brott och som sedan väldigt snart därpå får möta gärningsmannen någonstans i sin vardag. Det där tycker jag verkligen att man måste fundera på.

Vi moderater är för stränga straff som markerar brottets allvar; det är vår princip. Men vi är inte för dumma straff. Vi vill att man inte ska återvända till fängelset.

Jag är imponerad av det arbete som kriminalvårdens medarbetare gör. Men jag inser också, inte minst efter att ha talat med väldigt många interner, att behandlingsprogrammen kan förbättras. Möjligen kan möjligheten att lära sig svenska språket och att få en grundskoleexamen förbättras.

Jag gör gärna upp med Vänsterpartiet om vi kan hitta fler gemensamma lösningar där.

Anf. 41 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik:

Fru talman! Det gläder mig att höra att Moderaterna är emot dumma straff. Samtidigt vill Moderaterna bilda regering med stöd av KD och SD. SD:s partiledare Jimmie Åkesson vill bli justitieminister och ytterst ansvarig för kriminalvården.

Min fråga till Johan Forssell är hur han ser på Åkesson som justitieminister och SD:s idé om ett andra klassens fängelse för personer som är utlänningar och av olika skäl inte har kunnat utvisas och som inte behandlas för att minska risken för återfall, trots den uppenbara risken att de faktiskt en dag kommer ut på gatan i Sverige igen?

Anf. 42 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Det är inte jag som ska fördela ministerposter till någon – det tror jag att också Miljöpartiet förstår – och vi moderater går till val med vår egen politik. Den andra typen av diskussion är väl mer den som historiskt har varit mellan just Miljöpartiet och Socialdemokraterna i medierna, men det får väl mer stå för er.

Vår hållning är att utländska medborgare som begår brott i Sverige ska avtjäna straffen i betydligt större omfattning i sina hemländer. Vi tycker att det är en rimlig princip. Detta är ju ett område som de senaste åren, tyvärr, har utvecklats ganska svagt. Inte minst platsbristen är en bidragande förklaring till att det är så många som avtjänar straffen i Sverige.

Möjligen är Annika Hirvonen Falks inställning här en delförklaring till varför det här arbetet går så trögt. Det kanske inte är så prioriterat för regeringen i deras regleringsbrev etcetera. Men jag menar att man här behöver genomföra en stor förändring.

Anf. 43 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik:

Fru talman! Moderaterna må gå till val på sin egen politik, men de har också varit tydliga med att de går till val på att bilda regering med Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna som regeringsunderlag. Då är det viktigt att veta: Står Moderaterna bakom den politik som Sverigedemokraterna vill genomföra, där personer som faktiskt riskerar att återvända till gatan i Sverige ska behandlas som en andraklassens fångar i kriminalvården utan tillgång till några som helst återfallsförebyggande åtgärder? Jag

ser stora risker med att vi skulle släppa ut människor som under flera år kanske inte ens har fått ligga i en ordentlig säng utan på något slags madrass på golvet och utan någon som helst insats för att se till att de inte fortsätter att begå brott i vårt land.

Anf. 44 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Om Annika Hirvonen Falk är så bekymrad över risken för återfall i brott är frågan varför Miljöpartiet har varit så motsträviga till att förändra den svenska strafflagstiftningen.

Ta ungdomsrabatten, som gäller upp till 20 år, eller mängdrabatten, där man kan göra flera brott gratis, så att säga – man kan begå många brott utan att det får någon konsekvens. Det innebär att det blir fler brottsoffer och att fler allvarliga brott begås.

Jag hör aldrig Miljöpartiet tala om risken för nya brottsoffer, utan det handlar hela tiden om vad som händer med gärningspersonen.

Här skiljer sig våra perspektiv åt.

Vi lägger som sagt fram förslag om att förstärka behandlingsprogrammen, och det gäller alla i fängelse. Vi ställer också högre krav på att man ska lära sig svenska språket, vara skötsam och delta i medicinsk behandling. Det är en lång rad saker, och här ligger vi faktiskt före regeringen. Jag tror att detta är svar på Annika Hirvonen Falks fråga.

Anf. 45 ADAM MARTTINEN (SD):

Fru talman! Vi har hört några anföranden och replikskiften som har förklarat de olika partiernas inställning till den allvarliga situation som kriminalvården befinner sig i. I mitt inledningsanförande beskrev jag också hur andra myndigheter har upplevt sig bli behandlade under den socialdemokratiska regeringen. Det handlar om poliskris och underfinansiering av Sveriges domstolar och åklagarmyndighet, och nu har vi en situation för kriminalvårdsanställda som riskerar att bli farlig om man inte på kort sikt lyckas göra något åt den.

I *Ekots lördagsintervju* häromdagen bedömde generaldirektör Martin Holmgren att den fastställda prognosen om 2 000 nya platser fördelat på häkten och anstalter är i underkant. Jag delar hans bedömning, och att döma av flera andra partiers budgetförslag delar de också bedömningen att takten är för klen. Den enda som verkar tro att denna utbyggnadstakt av svenska anstalter är tillräcklig är justitieministern.

Vi har inte fått några nya besked om framtidsprognosen under denna debatt, och blir det ingen ändring kommer situationen på våra anstalter att vara ansträngd fram till 2029. Detta är inte acceptabelt för oss sverigedemokrater. Sverige behöver fler tillfälliga och permanenta platser, och de behöver skapas i snabbare takt än vad regeringen har planerat. Man behöver ha en insikt om vilken kriminalpolitik som står för dörren, och här har regeringen mycket att lära.

Vi behöver också se till att utlänningar, som utgör en tredjedel av dem som skrivs in på våra anstalter, på riktigt börjar avtjäna sina straff i sina hemländer. Bristfälligheten i detta är regeringens ansvar. Under sex år med rödgrön regering har arbetet inte nämnvärt gått framåt.

Vi behöver också se över möjligheten att hyra anstaltsplatser i andra europeiska länder, så som andra länder gjort, exempelvis Norge, vid tillfälliga pucklar av överbeläggning.

Det finns mycket att göra, men regeringen visar liten vilja.

Anf. 46 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Man kanske ska släppa sådant här när debatten börjar dra ut på tiden. Men inte när Adam Marttinen precis efter ett replikskifte där jag sagt att utbyggnadsplanen är 2 000 men kan behöva revideras upp kastar ur sig att det bara finns en här som tror att de 2 000 platserna kommer att räcka och det är justitieministern. Återigen vore det klädsamt om Adam Marttinen kunde lyssna på vad jag säger. Behövs det ytterligare platser är vi givetvis beredda att skjuta till de resurserna.

Men se nu allt vi gör, med utbyggnaderna i Malmö, Huddinge, Helsingborg, Stockholm, Göteborg, Östersund, Norrköping, Trelleborg, Kalmar, Kristianstad, Tidaholm och Södertälje. I hela landet har vi genomfört eller genomför vi utbyggnad.

Jag tänker se till att Kriminalvården har de resurser som myndigheten behöver ha för att klara sin uppgift framöver.

Anf. 47 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Fru talman! Är något av alla dessa exempel på där utbyggnad sker någonting utöver det som redan är planerat, eller handlar det om de 2 000 platserna? Det är min konkreta fråga.

Anf. 48 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Det är givetvis en del av utbyggnadsplanen för de 2 000 platserna. Men i ett tidigare replikskifte sa jag som sagt att om vi behöver bygga fler platser får vi givetvis göra det. Men just nu är bedömningen att detta ska räcka under dessa år.

Vad Adam Marttinen sa i sitt anförande var att jag som justitieminister inte tänker göra något ytterligare om det skulle behövas. Det är fel, för jag kommer att fortsätta att sätta av de resurser som behövs för att detta ska kunna genomföras.

Men då gäller det att vi inte återigen tappar tid i form av att Sverigedemokraterna lokalt motarbetar anstalter, som ni gjorde i Svedala, eller att ni i denna kammare fattar beslut om budgetar som gör att vi tappar kanske ett halvår. Detta hoppas jag att vi ska slippa vara med om igen.

Anf. 49 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Fru talman! Nu lyssnade jag noga och hörde orden ”just nu är bedömningen att detta ska räcka”. Men just nu är vi flera partier som gör en annan bedömning av vad som behöver byggas ut till 2029 utöver det regeringen redan har aviserat. Generaldirektör Martin Holmgren är en av dem som delar uppfattningen att den aviserade utbyggnadstakten är för låg.

Givet att regeringens straffpolitik styrs från baksätet av oppositionen förstår jag att det kan vara svårt att förutspå vilka straffskärpningar som står för dörren. Men när justitieutskottet levererar tillkännagivanden base-

rade på oppositionens politik leder det till skärpta straff. Det är dock inte alltid så mycket som vi önskar när regeringen presenterar sina propositioner.

Kanske är det som sagt så för att detta sker i en takt som har varit svår att förutspå för justitieministern. Justitieministern får därför gärna lyfta på luren och fråga utskottet vilka straffskärpningar som står för dörren så att vi tillsammans kan göra en realistisk analys av vilken straffpolitik som leder till vilka behov i framtiden.

Anf. 50 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Det är viktigt att vi kan hushålla med platserna. En del i detta är att människor som inte är svenska medborgare och har begått brott här ska kunna lämna landet. Liberalerna instämmer med Sverigedemokraterna om att man kan kolla om det går att samarbeta med andra länder i EU för att använda eventuell överkapacitet. EU är ju som bekant väldigt bra, enligt oss liberaler. Man måste också se till att människor som är i förvar inte tar upp plats på häkten utan är i Migrationsverkets förvar.

Ska vi samarbeta mer med EU måste vi säga ja till detta samarbete. Det vore bra att kunna öka pressen på Rumänien och Bulgarien att ta emot de medborgare som har begått brott i Sverige.

Är Sverigedemokraterna beredda att samarbeta mer inom EU?

Anf. 51 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Fru talman! Sverigedemokraterna har aldrig varit emot ett samarbete inom Europeiska unionen. Tvärtom har vi påpekat vikten av samarbete, inte minst inom kriminalpolitiken. Det gäller till exempel polisiärt samarbete och underrättelseinformation som kan vara till nytta för brottsbekämpande arbete. Vi anser dock att man inte i lika stor utsträckning har utnyttjat samarbete inom Europa för Kriminalvårdens uppdrag.

Det vi vänder oss emot är den överstatlighet som Liberalerna förespråkar i nästan allt. Jag ser dock inget behov av överstatlighet i form av ett bilateralt avtal med ett annat land.

Ta Norge, som är det exempel som vi utgår ifrån! De har haft sina egna fångar i Nederländerna under en period för att hantera en överbeläggning. Det krävs egentligen inte ens ett EU för att hantera denna sak.

Anf. 52 JOHAN PEHRSON (L) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Det är häpnadsväckande som det är i dag, att det är svårt att utvisa människor, delvis beroende på att vi har många korta straff i Sverige och att det krävs en viss tid kvar på straffet för att kunna överföra till ett annat land. Detta tycker Liberalerna är viktigt att vi ändrar på.

Det är otroligt provocerande att några länder har så dåliga fängelser att det finns humanitära aspekter. Människor får gärna komma hit, för vi har ett öppet EU – det är bra – men de kan inte skickas tillbaka till sina egna länders fängelser därför att det är för dåligt där. Detta är provocerande, och Liberalerna menar att lösningen på detta är ett mer intensivt samarbete som Rumänien, Bulgarien och andra länder inte kan blockera. Därför är tanken att vi fattar beslut gemensamt i EU, med viss överstatlighet, också på det rättsliga området helt central för att få effektivitet. Dessa människor ska inte vara i Sverige.

Anf. 53 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Fru talman! Jag tror inte att det finns några egentliga konfliktlinjer mellan Liberalerna och Sverigedemokraterna i synen på att vi i Sverige kan göra bättre ifrån oss, men jag tror inte att överstatlighet är den bästa framkomliga vägen för att tvinga länder att göra på det ena eller andra sättet. Man kan på andra sätt, genom biståndspolitik och annat, få en helt annan kvalitet på anstalterna som gör att det blir enklare att få personer att avtjäna sina straff där.

Vi lyfter också upp andra förslag om EU:s kapacitet när det gäller anstaltsplatser. Jag har uppfattat att Liberalerna är positivt inställda när det kommer till att hyra platser i andra länder. Man skulle tänka sig att man hyr platser i närliggande länder för personer som ska utvisas till ett land där fängelsestandarden för tillfället är för dålig för att de ska kunna utvisas dit.

Det finns olika vägar att gå framåt, men jag tror inte att överstatlighet är en nödvändig väg för att nå det resultat som vi båda eftersträvar.

Anf. 54 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik:

Fru talman! Sverigedemokraterna och Adam Marttinen med sin justitieministerkandidat till partiledare vill alltså på allvar ta risken att människor, efter att ha avtjänat långa fängelsestraff under undermåliga förhållanden och utan tillgång till återfallsförebyggande insatser, släpps ut och riskerar att bli kvar i Sverige när det blir omöjligt att utvisa.

Jag undrar: På vilket sätt motiverar Adam Marttinen detta för de människor som riskerar att bli dessa personers nästa brottsoffer?

Anf. 55 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Fru talman! Det är ett teoretiskt case som Miljöpartiet målar upp, men rent principiellt anser jag inte att svenska skattebetalare ska behöva stå för innehållet i en återrehabilitering till det svenska samhället när syftet är att personerna i fråga ska utvisas från vårt land. Det finns liksom inget syfte för svenska skattebetalare att stå för en nota på tusentals kronor helt i onödan för något som man inte kommer att ha någon nytta av och som jag misstänker att inte ens de intagna, för den delen, kommer att ha någon nytta av. Hur har man nytta av exempelvis en svensk utbildning om man ska utvisas till ett annat land där arbetsförhållandena ser helt annorlunda ut?

Det finns mycket att ifrågasätta hos Miljöpartiets politik. Anledningen till att de ställer denna fråga är att de utgår från att de utlänningar som begår brott inte ska utvisas. Detta kommer inte att hända med Sverigedemokraternas politik. När vi får bestämma kommer de utlänningar som begår brott att utvisas, och då blir denna teoretiska fråga helt inaktuell.

Anf. 56 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik:

Fru talman! Jag vill hävda att det inte är ett teoretiskt case. Det finns länder i dag som av olika skäl inte tar emot sina medborgare. Hur kommer dessa länder att ändra sig om Jimmie Åkesson blir justitieminister?

Vi har dessutom internationell rätt som förbjuder utvisningar till länder om en människa riskerar tortyr eller dödsstraff. Kommer Sverigedemokraterna att bryta mot internationell rätt?

Anf. 57 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Fru talman! Utvisningspolitik är inte Miljöpartiets starka gren. Det finns en djup ideologisk skillnad mellan Miljöpartiet och Sverigedemokraterna i synen på vem som har rätt att vara i Sverige. Denna konflikt kommer vi nog aldrig att kunna överbrygga mellan våra partier.

Sverigedemokraternas inställning är att samtliga utläningar som begår brott i Sverige ska utvisas från vårt land. Vart de utvisas är sekundärt för Sverigedemokraternas uppfattning. Att de ska utvisas till länder där de riskerar tortyr och dödsstraff är inte aktuellt över huvud taget, utan man kan utvisa till andra länder, exempelvis tredjeländer, om man sluter avtal med dem.

Jag ser inte att regeringen har haft ett aktivt arbete på detta område, och detta är anledningen till att regeringen har misslyckats. Orsaken till detta bottnar i att Miljöpartiet sitter i regeringen. Om vi får en helt annan regering med en annan inställning kommer vi att få andra resultat.

Jag är övertygad om att innehållet i kriminalvårdens återfallsförebyggande arbete inte är något som svenska skattebetalare ska stå för när det kommer till utläningar som ska utvisas från vårt land.

Anf. 58 JOHAN HEDIN (C):

Fru talman! Jag avslutade mitt förra inlägg med att poängtera vikten av ledarskap, att budgetmedel i sig naturligtvis är nödvändigt men att det samtidigt krävs drivkrafter, en vilja och en förmåga att få saker gjorda. Dessvärre finns det brister på många håll i samhället och i den offentliga förvaltningen.

Ett exempel som är så fånigt att man helst skulle önska att det var en skröna men som tyvärr är sant är den alldeles onödiga konflikt som uppstod mellan Specialfastigheter och Kriminalvården, två verksamheter med samma huvudman, staten, som fastnade i en hyrestvist som stoppade en viktig och bra utbyggnad av Tidaholmsanstalten. Detta har påverkat den återfallsförebyggande verksamheten och bidragit till det allvarliga läge med platsbrist som nu råder. Konflikten ska nu enligt uppgift vara löst – väl så.

För Kriminalvårdens del känns det som att myndigheten är på väg att fyllas med ett stycke gott ledarskap. Den nya generaldirektören besökte nyligen justitieutskottet och ingav, åtminstone hos mig, stort förtroende.

Fru talman! Kriminalvården är och förblir en väsentlig del av rättskedjan. Det största antalet brott begås av få människor, och de flesta brott begås av någon som har begått brott tidigare.

Ett effektivt återfallsförebyggande arbete som rustar den intagna att komma ut i samhället, med flera möjligheter att bygga ett hederligt liv och ha ett meningsfullt jobb, goda relationer med andra, ett hem, en tillvaro i trygghet och god hälsa, kan inte överskattas. Ett lyckosamt arbete med just detta kommer på sikt att avlasta hela den övriga rättskedjan och skapa utrymme för polisen att bli ännu bättre, så att fler brottsutredningar kommer i mål och så att det viktiga brottsförebyggande arbetet kan utvecklas och förhindra att brott begås i första läget.

Det blir en god cirkel där strävan efter ett bättre liv och ett tryggare samhälle stävar på i så god fart att kriminalitetens gravitation kan övervinnas.

Anf. 59 LINDA WESTERLUND SNECKER (V):

Fru talman! Det finns två stora reformer som kommer att göra situationen på anstalterna ännu mer ohanterlig och samhället mer otryggt: Det är att ta bort ungdomsreduktionen, den så kallade straffrabatten för unga, och att börja talla på när den villkorliga frigivningen ska kunna infalla.

Om den villkorliga frigivningen tas bort kommer tre saker att hända: Överbeläggningen på anstalterna blir ännu större, personer kommer att lämnas med en plastpåse utanför anstaltsstängslet, utan möjlighet till hjälp och stöd från kriminalvården, och kriminaliteten kommer att öka.

Om ungdomsreduktionen tas bort kommer tre saker att hända: Överbeläggningen på anstalterna blir ännu större, de unga personerna kommer att låsas in med långa straff och komma ut som vuxna gängledare och kriminaliteten kommer att öka.

Vad kriminalvården behöver är tre saker: att personer inte längre behöver sitta på anstalt utan släpps ut till villkorlig frigivning, med en utbyggd frivård, att fler verkställer sitt straff i frihet i stället för på anstalt och att man renoverar och bygger nya anstalter.

Det finns ett val att göra mellan det som funkar och minskar kriminalitet och det som ökar kriminalitet.

Anf. 60 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Jag hade tänkt hålla ett anförande där jag läste i Vänsterpartiets budgetunderlag och frågade: Hur kan man föreslå stora besparingar här med tanke på gängkriminaliteten? Men döm om min förvåning när jag ser att Vänsterpartiet faktiskt föreslår mer pengar än vad regeringen gör. Det är intressanta tider som vi lever i.

Min fundering har att göra med straff, som ändå påverkar kriminalvårdens situation. Jag skulle vara den första att välkomna om det gick att nå bra och breda överenskommelser kring till exempel behandlingsprogram. Det finns bara vinnare om vi kan undvika att personer begår nya brott.

Men jag måste samtidigt säga, efter att ha talat med många forskare, poliser och socialtjänsten, att det nog inte går att rehabilitera alla personer. Kriminaliteten är en så stor del av vissa personers liv. Då kommer ändå detta inkapaciteringsperspektiv in, alltså att det faktiskt är svårare att skapa nya brottsoffer om man är i fängelse än om man är ute på gatorna. Ser Vänsterpartiet också detta perspektiv?

Anf. 61 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik:

Fru talman! Jag håller med Johan Forssell om att det finns personer som är extremt farliga. Det utanförskap – ett moderat ord – som har skapats i samhället när de ekonomiska klyftorna har ökat har gjort att vissa personer har hamnat extremt långt utanför samhället. Dessa personer har växt upp under krassa förhållanden och har bara lärt sig den kriminella identiteten. Där har samhället en extremt stor utmaning. Där skulle jag vilja se att kriminalvården får ett specialuppdrag för att kunna rikta sin behandling just till dessa personer.

Jag kan erkänna att dessa personer kanske måste sitta inne under en längre tid än den tid som Vänsterpartiet ofta vill att straffet ska vara. Vi vill ha kortare straff med en riktigt bra behandling. Men vissa individer kanske behöver en lite längre period på anstalt för att denna specialbehandling verkligen ska bita.

Anf. 62 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Om man på något sätt ska förenkla den rättspolitiska debatten är det så att en del hävdar att kriminalitet är någonting som man tvingas till utifrån en massa yttre omständigheter och att man återfaller i brott ungefär som att man blir tvingad till det. Eller också handlar det väl om teorin om the economic man, alltså att alla fattar perfekt rationella val. Rimligtvis ligger väl sanningen någonstans däremellan. Jag är inte dummare än att jag förstår att det inte är någon slump att personer som befinner sig i ett utanförskap, eller vilket ord som man nu vill använda, är överrepresenterade och att riskerna ökar.

Samtidigt ser jag också att det faktiskt finns personer som väljer att begå brott. Man brukar säga att ingen föds till brottsling. Men ganska många gör ändå ett val. Om man ska kunna hitta en rättspolitik som både är rättssäker och långsiktig och som förenar olika perspektiv måste man se även det andra, alltså att det finns väldigt många personer som är mycket farliga och som skapar brottsoffer. Det gläder mig att Vänsterpartiet också ser detta perspektiv.

Anf. 63 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik:

Fru talman! Jag är helt övertygad om att det bästa sättet för att komma åt kriminaliteten är just att minska de ekonomiska klyftorna i samhället. Det är därför som jag är feminist och socialist. Den överenskommelsen kommer jag nog aldrig att kunna göra med Johan Forssell och Moderaterna. Det är jag helt fine med. Då behöver vi en annan vänsterregering på riktigt.

Men vad vi kan komma överens om är hur vi kan utveckla behandlingsprogrammen inom kriminalvården. Vi måste se till att det finns behandlingsprogram på fler språk än svenska. Vi vet att många av klienterna inte har svenska som första språk. De måste självklart få en bra behandling på sitt hemspråk.

Vi kanske måste ha ännu fler behandlingsprogram med kbt-utveckling. Jag tror att det finns 16 just nu. Det kanske behövs ännu fler. Då skulle jag vilja att det fanns ett program för hedersrelaterad problematik. I dag finns det inte något behandlingsprogram för dem som har begått hedersrelaterade brott. Det är någonting som vi verkligen måste införa inom svensk kriminalvård.

Anf. 64 ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag tackar för en bitvis spänstig debatt. Jag vill också tacka Sverigedemokraterna som tog initiativ till denna debatt.

När vi talar om kriminalvården behöver vi se den som en oundgänglig del av hela rättsväsendet. Som jag sa i mitt första inlägg i debatten hänger rättsväsendet verkligen ihop. Statskontoret konstaterar i rapporten *Myndigheternas prognoser över flödet i brottmålsprocessen* att inom få politikområden är statliga myndigheter så beroende av varandra som inom rättskedjan.

Kristdemokraterna avsätter 2,2 miljarder kronor mer än regeringen till hela rättsväsendet för nästa år.

Vi har i denna debatt kunnat konstatera att justitieministern har varit mycket intresserad av att peka på en satsning som han menar var underfinansierad i kriminalvården i M–KD-budgeten 2018, trots att det alltså var mer än i regeringens budget.

Man kan förstå varför justitieministern är så intresserad med tanke på att om man granskar regeringens budget i år – där det var ett rekordstort utrymme på 105 miljarder kronor – underfinansierar regeringen och januaripartierna Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten och Sveriges domstolar. Jag kan förstå att justitieministern är intresserad av att hitta ett år där han menar att budgeten var underfinansierad, trots att det var mer pengar i den budget som KD och M lade fram än i den som regeringen lade fram.

Jag menar att regeringen brister när det gäller att se hela rättsväsendet. Att man inte kunde skaka fram 50 miljoner kronor förrän det blev ett massivt tryck från åklagarna är ingenting annat än en skandal. Ekobrottsmyndigheten har fortfarande inte fått de 70 miljoner kronor som de har krävt, och Sveriges domstolar är fortfarande underfinansierade. Detta är tre goda exempel på hur illa regeringen sköter rättsväsendet.

Anf. 65 JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Det är mycket siffror, och jag ska släppa dem lite grann. Men jag vill ändå upprepa att det för Liberalerna är centralt att vi under denna mandatperiod tillskjuter minst 10 miljarder kronor till rättsväsendet, varav ungefär 2,6 miljarder kronor till kriminalvården. Detta är för att det behövs fler platser. Det behöver blandas mer cement. Nya anstalter måste byggas. De ska fyllas med ett bra innehåll.

Men huvudtanken med denna debatt är ändå att vi ska se vad vi vill uppnå. Då är det bättre säkerhet. Då talar jag om medarbetarnas säkerhet, och jag talar om de intagnas säkerhet. Det är som i den gamla KSMB-låten *Klockan 8*, att när man låser upp och låser igen är det ganska obehagligt.

Fru talman! Tänk om jag skulle bli inlåst klockan 8 varje kväll med justitieminister Morgan Johansson och sedan släppas ut och inte ha tillgång till väldigt bra arbete, väldigt bra behandling och väldigt bra utbildning. Det är en ganska omfattande inskränkning. Vi ska vara medvetna om att tiden på anstalter är ganska allvarlig.

Som jag sa handlar det om innehållet. Fram till 2015 var det ökad tid för arbete, behandling och utbildning. Sedan dess har detta blivit sämre. Det innebär att människor kommer ut sämre. De är inte bättre när de lämnar anstalten. Det handlar alltså om säkerheten och innehållet men också om respekten för brottsoffer. Denna enormt växande soningskö innebär att människor som är dömda och väntar på att tjäna av sitt straff begår nya brott. Det är ju hål i huvudet. Det är som att man vill ha mer brottslighet. Dessa människor ska snabbt in och avtjäna sina straff och komma ut bättre.

Det handlar också om polisens effektivitet – de har tillräckligt att göra utan att behöva åka runt och plocka in samma personer gång på gång – och att man kanske får dessa personer fällda. Då konsumeras så att säga det nya brottet i det gamla straffet.

Fru talman! Tack för en bra debatt. Jag ser fram emot den långsiktiga planen från regeringen.

Anf. 66 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP):

Fru talman! Avslutningsvis skulle jag vilja lyfta blicken lite. I dagens debatt om kapacitetsbristen i kriminalvården skulle jag vilja prata om hur vi bygger ett samhälle där färre människor över huvud taget behöver låsas in på häkten och anstalter.

Det brottsförebyggande arbetet har fått alldeles för lite utrymme i den svenska kriminaldebatten. Vi talar om skärpta straff, och högern vill fördubbla straff även när det inte är effektivt. Man vill sänka skatten och skära ned på skolan. Det här är i vart fall inte ett recept på hur vi löser kriminalvårdens kapacitetsbrist, utan det är ett recept som gör att ännu fler unga riskerar att dras in i kriminalitet, att få en kriminell identitet och att bli kvar länge i brottslighet. De som drabbas ytterst är de brottsoffer som dessa människor kommer att möta under sin kriminella bana.

Jag tror att svensk kriminalpolitisk debatt skulle må bra av att se till helheten i samhället. Inte minst skulle många människor slippa ett stort lidande om vi fokuserade insatserna där de gör mest nytta för att så få som möjligt ska utsättas för brott.

Anf. 67 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Jag tror att vi alla är ense om att en bra politik är en som förebygger brott och att det bästa brottet är det som aldrig begås. Likväl är det ett tråkigt konstaterande att många människor faktiskt begår brott. Jag är lite osäker på Miljöpartiets inställning i frågan, men jag som moderat menar att man har ett eget ansvar för det. Man kan inte alltid skylla sina tillkortakommanden och att man skapar brottsoffer på någon annan eller på samhället, utan man har ett eget ansvar.

Här är det jätte viktigt, tycker i alla fall jag, att rättsstaten står stark. Det är ju faktiskt så att om den inte gör det förlorar många människor på det, framför allt de som blir utsatta för ett brott – de som blir kränkta, får någonting stulet eller får en känsla av att fara illa.

Jag kan konstatera att Annika Hirvonen Falks regering lägger minst pengar i hela denna kammare på rättsväsendet. Hur rimmar egentligen detta med det vi har talat om, det vill säga att förhindra brott?

Anf. 68 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik:

Fru talman! Jag instämmer såklart i det som Johan Forssell säger om att folk har ett eget ansvar, vilket han undrar om vi också tycker. Naturligtvis har de det. Men det vi som politiker kan påverka är ju vilka förutsättningar barn växer upp under. Vi har i dag 8–10-åringar som rekryteras in i kriminalitet. Detta är barn som borde gå i skolan och drömma om – vad vet jag – fotbollsstjärnor och popidoler men som i stället ser upp till knarkhandlare.

Det som samhället kan göra, och det som vi kan påverka, är det jag vill debattera här i dag. Om vi sviker dessa barn och inte satsar tillräckligt på deras utbildning och livschanser kommer fler människor att utsättas för brott.

Anf. 69 JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Jag tror att vi är överens brett i denna kammare om att alla barn ska få bra uppväxtvillkor. Man kan möjligtvis tycka att det blir en ganska avskalad rättspolitik om rättspolitikens enda uppgift är att ge sig in

i ett socialt projekt och om rättsstaten aldrig ska synas för den grupp som faktiskt begår brott. Det känner jag mig som moderat väldigt skeptisk till; jag tror att många brottsoffer skulle fara väldigt illa med den oerhört snäva och något märkliga fokuseringen.

Samtidigt kan jag konstatera att den här regeringen på område efter område har misslyckats med det som Annika Hirvonen Falk beskriver. Skjutningarna, sprängningarna och gängkriminaliteten har ökat, men antalet poliser i yttre tjänst har minskat. Antalet platser i kriminalvården har också minskat de senaste tio åren. Är denna inställning från Miljöpartiet – att rättspolitikerna egentligen handlar om en massa andra saker än själva rättspolitikerna – förklaringen till de många misslyckandena? Man ska komma ihåg att Miljöpartiet faktiskt är ett regeringsparti.

Anf. 70 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik:

Fru talman! Jag kan inte undvika att undra om Johan Forssell har selektiv hörsel. När jag talar om skärpta straff för vapenbrott verkar Johan Forssell tänka på annat; han hör bara när vi talar om det långsiktiga brottsförebyggande arbetet. Kanske beror det på att detta sticker ut så mycket i en kriminaldebatt som i dag präglas av populistiska förslag om alltifrån att fördubbla straffen, trots att det är ineffektivt, till att bygga fängelser i skurkstater.

Jag tror att även Moderaternas kriminalpolitik skulle må bra av det perspektivet. Vill vi ha ett samhälle som hänger ihop måste vi se till alla delar, från att göra polisens brottsbekämpande effektivt till att se till att vi har ett bra återfallsförebyggande arbete i kriminalvården och att nyrekryteringen av barn till kriminella gäng får ett stopp.

Anf. 71 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Fru talman! Jag är lite intresserad av utbyggnadstakten när det gäller våra anstalter och häkten i Sverige, som av allt fler nu bedöms vara otillräcklig. Den situation som vi har nu, med överbeläggningar som riskerar arbetet och innehållit på anstalter samt utbildning och möjligheter för att personer inte ska återfalla i brott och där personalens säkerhet inom kriminalvården äventyras, är av regeringen planerad att bestå fram till 2029.

Min uppriktiga fråga är: Behöver inte mer göras för att underlätta situationen inne på anstalterna för de intagna, för personalen och för samhället i stort? Är regeringen nöjd – och jag vill ha svar från regeringen genom Annika Hirvonen Falk – med den utbyggnadstakt man har och med att man inte lyckas utvisa personer eller få personers straff att verkställas i deras egna hemländer i större utsträckning? Ska det verkligen se ut så här fram till 2029? Det är min uppriktiga fråga.

Anf. 72 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik:

Fru talman! Det görs stora satsningar i kriminalvården. Justitieministern räknade upp några av de utbyggnadsplaner som är på gång. Miljöpartiet, som ett av regeringspartierna, vill se ytterligare insatser för att vi inte ska ha överbeläggning som riskerar säkerheten och kvaliteten i det återfallsförebyggande arbetet i kriminalvården.

En av de åtgärder som vi tror skulle kunna underlätta det här redan på ganska kort sikt är om kriminalvården fick bättre möjligheter att fatta beslut om verkställighet med fotboja och intensivövervakning i vissa fall. Det är en åtgärd som tar mindre tid att få på plats än vad det tar att bygga ytterligare anstalter, vilket behövs, både fängelser och häkten.

Anf. 73 ADAM MARTTINEN (SD) replik:

Fru talman! Alla de satsningar som har räknats upp av justitieministern och som har presenterats av regeringen innebär de facto att läget på våra anstalter kommer att vara ansträngt fram till 2029. Om några ytterligare åtgärder ska presenteras ska – hör och häpna – fler fångar som ska sitta i fängelse släppas ut i frihet igen. Fler brottsoffer ska få se sina förövare fria på gatan på grund av att regeringens politik är bristfällig. Det måste finnas bättre lösningar för att komma åt den problematik vi har med överbeläggning på våra anstalter.

En sak är att en tredjedel av dem som skrivs in på våra anstalter är utländska medborgare. Här måste regeringen växla upp. Det är alltså en tredjedel av dem som skrivs in på våra anstalter som är utländska medborgare. Vi har avtal inom Europa som garanterar att alla de domar som fastställs för utländska EU-medborgare i Sverige ska verkställas i deras egna länder. Ändå är arbetet bristfälligt. Vill Miljöpartiet att fler utläningar ska avtjäna straff i sina egna hemländer?

Anf. 74 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik:

Fru talman! I de fall det, av olika skäl, är möjligt att göra på det sättet är det naturligtvis positivt ifall de överförs. Men i verkligheten går det inte alltid. Vissa av de personerna har inga utvisningsbeslut utan har faktiskt uppehållstillstånd i Sverige. Vissa av personerna kan inte utvisas på grund av undermåliga förhållanden i hemländerna, som risk för tortyr eller dödsstraff.

Miljöpartiet vill rikta biståndsarbetet mot att motverka skurkregimer och icke-demokratiska metoder och vill se till att mänskliga rättigheter respekteras i hela världen, till skillnad från andra partier som hellre vill lägga biståndspengar på att bygga fängelseplatser.

Anf. 75 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag ska bara tacka för en bra debatt.

Svensk kriminalvård är i en snabb expansionsfas. Man har nu mer pengar än man haft på många år. Vi tänker också skjuta till ytterligare 2 ½ miljard de kommande tre åren. Det finns också en plan för en utbyggnad av 2 000 platser. Om det behöver revideras kommer vi naturligtvis att göra det.

Vi kommer också att arbeta aktivt med den fråga som kom upp sist, det vill säga överföring av straffverkställighet till andra länder. Antalet verkställigheter i andra länder har ökat med 50 procent bara sedan 2017. Det kommer vi att fortsätta att driva på för.

Till dem som jobbar i svensk kriminalvård vill jag säga att de gör ett fantastiskt bra jobb. Det gäller nu att se till att vi satsar på både kvalitet och kvantitet. När vi nu gör den stora utbyggnaden ska det inte gå ut över vårdinnehållet och kvaliteten i svensk kriminalvård. Det vill jag inte se.

Alla som jobbar i kriminalvården ska veta att vi de kommande åren kommer att fortsätta att satsa på båda delar, på både kvalitet och kvantitet.

Den särskilda debatten var härmed avslutad.

§ 2 Justering av protokoll

Protokollet för den 20 oktober justerades.

§ 3 Meddelande om statsministerns frågestund

Tredje vice talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 12 november kl. 14.00* skulle frågor besvaras av statsminister Stefan Löfven.

§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2020/21:110

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:110 Restriktiva åtgärder mot Turkiet
av Lars Adaktusson (KD)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 27 november 2020.

Skälet till dröjsmålet är resor samt tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 6 november 2020

Utrikesdepartementet

Ann Linde (S)

Enligt uppdrag

Anna Hammargren

Expeditionschef

Interpellation 2020/21:113

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:113 Ett tillräckligt befolkningsskydd
av Alexandra Anstrell (M)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 24 november 2020.

Stockholm den 9 november 2020

Justitiedepartementet

Mikael Damberg (S)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

Prot. 2020/21:32
10 november

*Särskild debatt om
kriminalvårdens
stabsläge och kapacitet*

§ 5 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Konstitutionsutskottets betänkanden
2020/21:KU2 Behandlingen av riksdagens skrivelser
2020/21:KU6 Förskottsbetalning i vissa ärenden om utlämnande av allmän handling
2020/21:KU7 Höjd åldersgräns för uttag av ålderspension
2020/21:KU9 Tystnadsplikt vid utkontraktering av teknisk bearbetning eller lagring av uppgifter

Finansutskottets betänkande
2020/21:FiU13 Anpassade tillståndskrav för tjänstepensionskassor

Näringsutskottets betänkanden
2020/21:NU5 Kapacitetsbrist i elnäten
2020/21:NU6 Elcertifikat – stoppregel och kontrollstation 2019
2020/21:NU7 Riksrevisionens rapport om samverkansprogram och strategiska innovationsprogram

Socialförsäkringsutskottets betänkanden
2020/21:SfU6 Riksrevisionens rapport om återvändandeverksamheten
2020/21:SfU5 Kompletterande bestämmelser till utträdesavtalet mellan Förenade kungariket och EU i fråga om medborgarnas rättigheter
2020/21:SfU7 Behandling av känsliga personuppgifter i testverksamhet enligt utlänningsdatalagen
2020/21:SfU8 Direktåtkomst för Migrationsverket

*Svar på
interpellationer*

§ 6 Svar på interpellation 2020/21:72 om stöd till näringslivet

Anf. 76 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Ann-Charlotte Hammar Johnsson har frågat näringsministern vilka åtgärder han avser att vidta för att i den uppkomna situationen ja näringslivet och tillväxten i Skåne. Interpellationen har överlämnats till mig.

Ann-Charlotte Hammar Johnsson tar upp problemen med höga elpriser och brist på nätkapacitet i södra Sverige. Låt mig först understryka att svensk industri betalar de lägsta elpriserna i hela Europeiska unionen. Elpriserna i södra Sverige var visserligen höga under några fåtal timmar denna sommar, men sett över perioden har elpriserna i Skåne varit de lägsta på fem år och de näst lägsta sedan hösten 2011 då Sverige delades in i elområden.

När det gäller nätkapacitet i södra Sverige presenterade regeringen tillsammans med energibranschen redan för ett år sedan ett initiativ för ökade investeringar i elnäten och ökad regional effekt. Med initiativet säkrades tillräcklig eleffekt i södra Sverige. Nu har tyvärr bland annat Moderaterna valt att inte stödja initiativet om särskilt investeringsutrymme för elnätverksamhet, vilket gör situationen osäker och hotar Skånes elförsörjning.

Jag hoppas att Moderaterna nu tar sitt ansvar i denna viktiga fråga så att näringslivet och sysselsättningen i södra Sverige inte drabbas.

Vid sidan av initiativet uppdrog regeringen för ett år sedan åt Energi- marknadsinspektionen att återkomma med förslag på åtgärder mot brist på nätkapacitet. Vi går nu igenom förslagen, och regeringen avser att återkomma med åtgärder.

Slutligen vill jag passa på att nämna att Svenska kraftnät genomför historiskt stora investeringar i ny elnätskapacitet. Den kommande treårsperioden planeras investeringar på 17 miljarder kronor, jämfört med 7 miljarder kronor de tre senaste åren. Projektet Sydvästlänken har tyvärr kantats av förseningar men kommer att förbättra situationen i södra Sverige. Svenska kraftnät räknar med att ta den nya kabeln i drift den 18 december i år.

Anf. 77 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHANSSON (M):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet Anders Ygeman för svaret, som då ersätter näringsminister Ibrahim Baylans svar.

De låga priserna från i somras används som referenspunkt. Men det fanns tillfällen i juli då kostnaderna var helt oacceptabla. Man skulle kunna jämföra med drivmedel till en bil. Det skulle hamna på kanske 140 eller 150 kronor per liter. Kostnaderna var elva gånger så höga som i norra Sverige. Det fanns också ett läge då det var riktig kris.

Jag tittade på fredagens elspotpriser. I Luleå var de 2,29 och på lördagen 3,36 öre per kilowattimme. I Sundsvall var de 2,29 öre och på lördagen 3,36 öre per kilowattimme. I Stockholm var de 3,27 och på lördagen 4,36 öre per kilowattimme. I Malmö var samma pris 31,86 öre på fredagen och 33,51 öre per kilowattimme på lördagen.

Det innebär att Luleå har priser på 3,36 öre och att Malmö har priser på 33,51 öre. I Skåne betalar man alltså tio gånger mer. Om vi avrundar betalar man ungefär sju gånger mer än i Stockholm. För att använda statsrådets egen retorik har väl prisskillnaden aldrig förr varit så stor i Sverige, vilket jag vill understryka.

Vad tänker energiministern om det händer igen, och om det i ett redan oerhört ansträngt läge blir längre tidspekter där det här blir fasta priser?

Jag skulle vilja påstå att Skåne är utsatt för en dubbelstöt. Till att börja med ligger kostnaderna för företag och konsumenter, nu i milda november, tio gånger högre än i de norra delarna av landet. Problemet med kapacitetsbrist leder också till att de skånska företagen inte kan utveckla sina verksamheter.

Jag upplever energiministerns svar som att läget kanske inte tas riktigt på allvar. Det hänvisas hela tiden till att vi har det väl ställt i vårt land beträffande elen. Om det är inställningen till situationen i södra Sverige bör det tydligt framgå från regeringen att man tycker att det här inte är särskilt farligt och att det inte är några bekymmer för konsumenter och företag som vill etablera sig i den delen av landet.

Det jag får till mig är att den södra delen av landet nu inte kan ta emot mer industri och basnäring. Vi klarar inte den som finns. Höganäs AB kan vara ett exempel. Höganäs AB behöver och måste ha löfte om elleverans för att kunna utvecklas. Det är ett företag som är världsledande och som

på sin marknad arbetar med tekniker som gör deras framställning mycket mer hållbar än någon annans.

För ett par år sedan var Ystad på tapeten. Då kunde man inte koka kaffe på morgonen om inte det ena företaget tog ut kontakten när det andra skulle sätta in den.

Örkelljunga kommun står med förfrågningar, men på grund av att redan etablerade företag använder ström och kommunen inte kan ge mer effekt får andra företag till svar att det inte går att etablera sig i kommunen. I så fall måste ett energibolag sätta upp en ny station, och kostnaden för det skulle hamna på 50 miljarder. Det kan inte vara så det ska se ut år 2020.

Etablering av företag kan och ska inte få ske i bara vissa regioner. Vi kan jämföra med Norrland. De har också väldigt goda projekt på gång. De har initiativförmåga och innovation, till exempel stål utan kol. De kommer att äta upp energi och själva använda sin energi. Det är i alla fall den tydliga signalen de sänder.

Jag vill inte att vi hamnar där. Jag vill att alla möjligheter ska finnas i det här landet. Alla företag, stora som små, måste kunna rusta sig väl och bidra till tillväxt och välfärd framöver.

Anf. 78 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Låt mig slå fast några grundläggande saker. När Sverige införde elprisområden hade Sverige en moderatledd regering. Ett beslut från EU-domstolen tvingade fram elprisområden i Sverige, och det genomfördes av den moderatledda regeringen.

Tanken med elprisområden är att man med marknadsmässiga incitament ska öka elproduktionen i de områden där det finns lägre elproduktion än vad marknaden eftersträvar med prisincitament som grund. Om Moderaterna har ändrat uppfattning sedan man införde elprisområden är de välkomna att berätta det för kammaren och även hur man skulle kunna undgå den dom i EU-domstolen som gjorde att den moderatledda regeringen var tvungen att införa elprisområden.

Låt mig även slå fast att sedan regeringen och energibranschen presenterade det gemensamma initiativet finns det ingen som på grund av kapacitetsbrist har nekats anslutning av ökad effekt i Skåne. Detta har jag tillsammans med Handelskammaren i Skåne och de regionala elnätsleverantörerna konstaterat. Däremot finns det ett antal andra problem, precis som Ann-Charlotte Hammar Johnsson ger uttryck för. Det gäller till exempel ett företag, som hon också nämner, som är i konflikt med nätägaren om vem som ska betala 3 miljoner kronor för den elledning som krävs. Det är helt naturligt att man kan ha en konflikt om någonting sådant, men det har ingenting med kapaciteten att göra.

Vidare tas en kommun upp där frågan gäller om man ska göra en så kraftig expansion av elen att det krävs en ny transformatorstation. Jag tror för övrigt att det handlar om 50 miljoner och inte 50 miljarder. Annars skulle det bli en väldigt dyr station. Där ligger ellagen till grund. Den som behöver ett så pass kraftigt ökat uttag att en sådan investering behöver göras ska också stå för en stor del av den investeringen. Alternativet, Ann-Charlotte Hammar Johnsson, tror jag inte att Moderaterna hävdar, nämligen att alla andra elkonsumenter ska stå för den investering som bara *en*

elkonsument behöver. Det är förvisso en mer socialistisk ordning, men det är inte den ordning som är fastslagen i lag i Sverige. Jag tror faktiskt att vi är överens om den ordning som ska gälla framöver.

Det gemensamma initiativet är intressant. Det räddade kvar kraftvärme i Malmö. Det garanterade eleffekt under de närmaste tio åren i Skåne. Det gav expansionsmöjligheter för skånskt näringsliv. Men när detta initiativ förelades kammaren röstade Moderaterna emot det. Om Moderaterna är så oroliga för en påstådd kapacitetsbrist i Skåne kan man fråga sig varför de röstade emot det initiativ som skulle garantera just den effekt och kapacitet som de själva eftersträvar.

Anf. 79 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHANSSON (M):

Fru talman! Statsrådet Anders Ygeman har visserligen redan rättat mig, men även jag ska förstås säga att det såklart handlade om miljoner och inte miljarder så att vi är på rätt spår här.

Låt mig börja med den sista delen, som handlade om vad Moderaterna har sagt och hur Moderaterna har agerat. Man får väl ändå beskriva situationen. Någon lägger fram förslag som inte innehåller uppföljning och som kan förbättras betydligt så att man får ett genomförande som på riktigt får effekt. När sex av åtta partier säger att de vill att det hela görs om eller att man ska titta på en viss sak är det klart att detta är viktigt. Det är det här vi är ute efter, det vill säga en förändring på riktigt. Så fort ett sådant skriftligt förslag med olika punkter läggs på bordet kommer vi inte att ställa oss bakom någonting annat än det som framöver ger effekt.

Vad gäller elområden har väl alla regeringar sina fördelar och nackdelar när de fattar beslut. Vissa hade man kunnat förbättra ytterligare, och i vissa situationer gör man det man måste på grund av viten och annat. Det är ändå sex år sedan detta hände. Man hade kanske önskat att regeringen hade kunnat ta tag i att något hade skett därefter.

Fru talman! Jag återgår till de skånska företagen. De anställer tillsammans mer än 380 000 personer. Ju fler de blir, desto bättre är det för välfärden och landets tillväxt. Varje ny anställd bidrar i snitt med skatt till landet. Vi vill ju ha folk i arbete även efter covid-19. Det här ger ett antal tjänster inom förskola och sjukvård. Skåne är en region med högre arbetslöshet än övriga landet. Antalet arbetslösa har precis som på andra ställen ökat kraftigt under den här perioden.

Samtidigt som Region Skåne tillsammans med de skånska kommunerna kämpar för att fler människor ska ha ett arbete att gå till konstaterar Tillväxtverket i en rapport att uppemot 19 000 färre personer kan vara sysselsatta i Skåne 2040 – detta som en konsekvens av elbilden. Det är det här som är cloun i frågan och det som är angeläget: Hur tar vi oss framåt nu? Sverige backar in i framtiden när vi 2020 inte har elkapacitet. Vi ska ju vara ett land som ligger i framkant i både Europa och världen. Vi måste både få företag att växa i hela landet och få företag även i vårt land att framöver vilja etablera sig internationellt.

Vi har ju bestämt att Sverige ska vara ett land som talar om fossilfrihet; i varje fall talar jag om det fossilfria. Andra talar kanske bara om hållbarhet. Jag hoppas att det handlar om det fossilfria, för det är en viktig och oerhört angelägen fråga. Vi talar om digitalisering, automatisering och ro-

botisering i stora delar av näringslivet. Vi talar också om elektrifiering av transportsystemet. Det är detta som är lösningen framöver. Det är det här vi har sagt att vi ska göra.

Samtidigt som vi sitter fast ska vi förändra vår omvärld. Om vi står på minus på elsidan och förbrukar mer – och kommer att förbruka ännu mer, enligt vad Iva säger – kommer det ändå att bli 50–60 procent mer. Det gäller därför att vi tar höjd för detta och kommer i kapp så att vi kommer före och kan vara ett land där det finns trygg försörjning av el framöver. Där är vi inte riktigt nu, som jag ser det.

Anf. 80 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Jag tackar Ann-Charlotte Hammar Johnsson. Trots tonen i början kan jag konstatera att vi verkar vara eniga om det mesta. Moderaterna tycker att den ordning vi har i ellagen är bra. Då får Höganäs och nätägaren reda ut sin konflikt på egen hand.

Regeringen har tagit ett gemensamt initiativ med andra som gör att alla skånska företags kända kapacitet och expansionsbehov garanteras. Moderaterna har röstat emot detta i kammaren. Nu säger sig Ann-Charlotte Hammar Johnsson vara för förslaget. Det återstår att se hur det blir när vi nästa gång går till omröstning i kammaren – om det blir en omröstning en annan gång. Till dess utgör de partier som röstade emot förslaget naturligtvis den största oron för Skånes företag. Det är ju de som kan släcka ned möjligheten till expansion.

Jag vill även påminna om att vi har de största elöverskotten någonsin i svensk historia. Vi exporterar lika mycket el som tre fjärdedelar av hela Danmarks elkonsument. Även den kallaste vinterdagen i Skåne och en dag med det största kapacitetsutnyttjandet exporterar vi el. Vi importerar el också. Det är en del av en fri marknad som gynnar svenska konsumenter, och jag tror att även Moderaterna är positiva till det.

Fru talman! Det är såklart rimligt att en skånsk riksdagsledamot lyfter upp skånska frågor i riksdagen. Det stöder jag. Men jag konstaterar också att Ann-Charlotte Hammar Johnsson i bästa fall kommer upp till samma nivå som regeringens när det gäller åtgärder som kan garantera Skånes elförsörjning de närmaste tio åren. I sämsta fall är det Ann-Charlotte Hammar Johnsson och Moderaterna som släcker ljuset för Skånes företags expansionsmöjligheter.

Anf. 81 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M):

Fru talman! Jag kan tänka mig att jag även hade kunnat stå i denna talarstol om det var Norge som var i samma läge som Skåne. Nu är det inte så, utan det gäller Skåne. Och jag råkar bo där.

Nej, Anders Ygeman, du kan inte lägga orden i munnen på mig och säga att vi är helt överens och att vi delar samma uppfattning, för det gör vi inte. Det finns mycket mer att diskutera vad gäller denna fråga. Hur stora satsningar man än säger att man gör – det säger man i varje fråga – handlar detta om en långvarig eftersläpning som gjort att vi nu sitter fast där vi gör.

Interpellationssvaret innehåller positiva delar, och man säger sig vilja göra saker och ting. Vi får väl utvärdera krispaketet objektivt. Det är vik-

tigt att veta om rätt saker har blivit gjorda, att de blir gjorda där och då och att saker och ting har gjorts snabbt för att komma på plats. Men vad kan vi lära av det här för morgondagen?

Höganäs AB, Pågen, Polykemi, Lindab med flera måste få elkapacitet, och våra kommuner måste kunna bygga och ansluta internationellt. Allt måste fungera och kunna utvecklas.

Det är viktigt att få analyser och lägesbilder för framtiden. Det kräver att regeringen tittar på de beslut som tagits och vad som gäller framåt. Jag ser att ni är på väg att göra det, men skynda gärna på!

Ta fram rapporter! Det varnades tidigare för Malmö, Västerås och Uppsala. Det kan bli ett läge där vi sitter fast. Då gäller det att kunna göra rätt saker och vara förberedda.

Det krävs även utredning. Myndigheter måste ges i uppdrag att titta på frågan om det går att betala för kapacitet och användning av effekt.

Sist men inte minst: Med tanke på denna diskussion, som jag hade velat säga mer om, vilket jag inte har möjlighet att göra i det här anförandet, skulle jag vilja be statsrådet att i slutanförandet verkligen ta sig an oron i Skåne och ge lite mer besked från regeringen. Vi får inte hamna i ett läge där vi har gott om el ett antal dagar per år men inte har det den dag det smäller.

Anf. 82 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Jag tar absolut eventuell oro i Skåne på allvar. Men den måste också grundas i faktiska förhållanden. När vi presenterade ett gemensamt initiativ som garanterar kapaciteten för tio år framåt röstade Moderaterna nej. Ann-Charlotte Hammar Johnsson frågar om rätt saker blir gjorda med det här initiativet. Det vet vi bara om riksdagen ställer sig bakom det. Om Moderaterna och andra partier vidhåller sitt nej vet vi att ingen av de här sakerna blir gjorda. Då blir det ingen fjärrvärme i Malmö, inga flexmarknader, ingen övergång till svensk biogas etcetera. Ska man ta den här oron på allvar är steg ett att vidta de åtgärder som krävs för att garantera kapaciteten. Regeringen har gjort sin del. Nu är det upp till Moderaterna och de andra partierna att göra sin del. Där måste man nog bestämma sig för vilken fot man ska stå på.

Jag har redogjort för ett antal saker som regeringen gör förutom det gemensamma initiativet. Jag kan berätta om några till. Vi har gett uppdrag till bland annat Skånes landshövding och länsstyrelse, som har skrivit en rapport över vilka åtgärder som ökar kapaciteten. Det uppdraget fick även fyra andra landshövdingar, som också har rapporterat tillbaka till regeringen. Vi har tagit fram en nätkapacitetsutredning som ska halvera byggtiden för en del viktiga ledningar och kapa den med flera år för andra ledningar. Vi i regeringen vidtar alltså ett antal åtgärder – inte för att vi skulle ha kapacitetsbrist eller elbrist nu, utan för att vi ska expandera och elektrifiera Sverige för att klara klimatutmaningen och ett expanderande näringsliv.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2020/21:32
10 november

Svar på
interpellationer

§ 7 Svar på interpellation 2020/21:91 om techjättarna och elnätet

Anf. 83 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):
Fru talman! Lorena Delgado Varas har frågat mig

1. när jag menar att gränsen är uppnådd för hur mycket dessa bolag bör få av våra skattepengar indirekt och direkt
2. hur jag menar att kapacitetsbristen i elnätet bör hanteras då dessa techjättar och deras etableringar kommer att sätta ännu större press på ett redan ansträngt elnät
3. om jag bedömer att etableringen av techjättarna och placeringen av serverhallarna kan medföra att det uppstår elbrist som hämmar etableringen av andra företag i områden samt vilka åtgärder jag i så fall vidtar.

Till att börja med kan jag konstatera att Sverige har historiskt stora elöverskott. Jag är glad för att vi varit framgångsrika med att locka till oss industri till Sverige, såsom Northvolt, Facebook och Google. Jag är medveten om att det finns platser i Sverige där elnätets kapacitet i dag inte klarar av anslutning av nya industrier; där krävs nätförstärkningar.

Datacenterbranschen är en elintensiv bransch som agerar i internationell konkurrens. Ett stöd genom en nedsättning av energiskatten på el bedöms därför som rimligt. Samtidigt bör skatteutgifter, i enlighet med de skattepolitiska riktlinjerna, omprövas regelbundet.

I Sverige råder anslutningsskyldighet av nya förbrukare för nätföretagen. Nätföretagen har dock rätt att neka anslutning om det inte finns kapacitet i nätet. Det är således en dialog mellan anslutande part och nätföretag. Om de inte kan komma överens prövas frågan i slutändan av Energimarknadsinspektionen. Samtidigt kan ingen aktör förvänta sig att det alltid och överallt ska finnas utrymme för att ansluta nya stora elförbrukare till elnätet. Eftersom elnäten i slutändan bekostas av användarna skulle ett sådant elnät bli orimligt dyrt för konsumenter och industri.

Regeringen och nätföretagen i Malmö och Stockholm tog förra hösten gemensamt ett initiativ för att säkerställa kapaciteten i Malmö och Stockholm på både kort och lång sikt. Regeringen uppdrog samtidigt åt Energimarknadsinspektionen att utreda och föreslå åtgärder för att säkerställa kapaciteten i andra delar av Sverige. Uppdraget överlämnades till regeringen den 1 oktober 2020. Regeringen kommer att analysera förslagen i syfte att säkerställa att ansvariga aktörer vidtar de åtgärder som krävs för att säkerställa att det finns kapacitet till befintliga kunder samt att tillkommande kunder får el inom rimlig tid.

Slutligen vill jag också passa på att nämna att Svenska kraftnät genomför historiskt stora investeringar i ny elnätskapacitet. Den kommande treårsperioden planeras investeringar på 17 miljarder kronor, jämfört med 7 miljarder kronor de senaste tre åren.

Anf. 84 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! Energiminister Ygeman konstaterar att Sverige har historiskt stora elöverskott men att det finns områden i Sverige där elnätskapaciteten inte klarar av anslutning av nya industrier utan att det görs nätför-

stärkningar. Det är precis det som de journalister på Aftonbladet som har gjort den här undersökningen pekar på; man har gett tillstånd att bygga energislukande serverhallar i områden där det redan i dag råder brist på nätkapacitet. I artiklarna nämns även att Amazon redovisat hur stora tillgångar deras serverhallar kräver. De behöver bygga stora dieselgeneratorer som motsvarar förbrukningen i händelse av strömavbrott.

Är det hit kundernas miljoner ska gå, och i utbyte mot vad? Vi vet att detta inte genererar den mängd jobb som man tänkt sig. Vi vet också att en del av dessa företag är skadliga både för näringslivsutvecklingen och för arbetares rättigheter. Jag noterar att ministern inte nämner Amazon i sitt svar. Det är viktigt att inte backa upp sådana företag, till skillnad från Northvolt, ett företag som bidrar till omställningen.

Är detta vägen framåt – att ge tillstånd till energislukande företag i områden där det råder kapacitetsbrist?

Anf. 85 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Det är en fråga som inte lätt låter sig besvaras med ett ja eller ett nej. Skälet till det är att vi i grunden har anslutningsskyldighet i Sverige. Om ett företag ansöker om kapacitet ska det företaget också få kapacitet om sådan finns. Energimarknadsinspektionen diskuterar nu i enlighet med det uppdrag den fick av regeringen huruvida man ska utvidga den anslutningsskyldigheten, så att nätföretag dessutom ska få köpa upp kapacitet på marknaden.

På det stora hela välkomnar jag att man väljer att förlägga serverhallar till Sverige, speciellt om vi kan styra det på så sätt att de lägger sig i de delar av Sverige där vi har stor överkapacitet vad gäller både nät och effekt. Serverhallar är ju en strömslukande näringsgren. Sverige kan erbjuda i princip helt fossilfri el och i väldigt hög grad förnybar el. Då är det också rimligt att de här företagen väljer att lägga sig i ett land som Sverige – eller i något av våra skandinaviska grannländer, som också har väldigt goda tillgångar till förnybar energi.

Jag välkomnar dem till Sverige. Vi ger dem samma konkurrensvillkor i Sverige som andra företag som använder väldigt mycket el. Men vi ska också ställa krav på dem. De ska hålla en hög miljöstandard, använda värmen i fjärrvärmenätet, så att vi kan hjälpa till att minska behovet av bioenergi i fjärrvärmenätet, samt skapa reservkraftsmarknader, stödtjänstmarknader, så att den reservkraft som finns kan användas på nätet i övrigt. Naturligtvis ska deras reservkraft bli förnybar, precis som all annan reservkraft i Sverige. Jag berättade tidigare om det gemensamma initiativet, där vi bytte fossil olja mot bioolja och fossilgas till biogas. Det vill vi naturligtvis att hela den svenska industrin ska göra.

Anf. 86 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! Det kräver kanske ett mer konkret arbete och en förändring för att få dessa företag att ansluta sig till områden där vi har kapacitet. På så sätt riskerar vi inte andra företag som inte har den möjligheten.

Fru talman! Minister Ygeman nämner också att Svenska kraftnät genomför historiskt stora investeringar i ny elnätskapacitet. Men än en gång är det medborgarna som får betala i slutänden.

Investering är bra, och utveckling behövs. Vi vet att digitaliseringen och omställningen till förnybar energi kommer att kräva mycket mer. Men

det är investeringar som borde gynna oss alla och inte några få. Det är resurser vi inte ser igen när avreglering i grunden är ett systemfel.

Jag kan också konstatera att svaret från minister Ygeman lämnar mindre företags etablering i händerna på marknaden, trots att vi vet hur mycket små och medelstora företag bidrar med. De siffrorna är annorlunda jämfört med techjättarnas.

Anf. 87 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Inte bara små företag är lämnade till marknaden utan även stora företag. I grunden har vi en fri marknad där elnätsägarna har en anslutningsskyldighet.

Lorena Delgado Varas efterfrågar mer styrning och samordning av var företagen etablerar sig. Där kan jag bara hålla med. Där har vi mer att göra. Det ska vi också se till att göra så att vi både kan attrahera serverhallar och se till att de hamnar på platser i elnätet där det finns ledig kapacitet.

Anf. 88 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! Det är ingen hemlighet att Vänsterpartiet vill se en återreglering av elnätet. Det steg som regeringen tar i dag är för att lappa ihop ett icke-fungerande system som inte är hållbart i längden. I princip innebär det att vi måste muta elnätsbolagen med konsumenternas pengar, alltså dina och mina pengar, för att få dem att ens investera och underhålla ordentligt.

Avregleringen har egentligen betytt att staten står för de stora kostnaderna tillsammans med konsumenterna. Vinnarna är elnätsföretagen. I stället borde vi få betala mindre, och nätet borde förstatligas. Att förstatliga skulle ge oss friheten att kunna planera utefter behov och framtida utveckling.

Fru talman! Vänsterpartiet sätter också små och medelstora företag först. Om statligt stöd ska utgå ska det gå till dessa i första hand. Det är de små och medelstora företagen som skapar jobb och driver utvecklingen framåt. Därför ska inte stora techjättar få installera var de vill, utan utrymmet ska ges där det finns möjlighet att täcka behoven.

Avregleringen är egentligen en flopp för konsumenter, framtida planering, underhåll och anställningstryggheten.

Anf. 89 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S):

Fru talman! Vänsterpartiet menar att det är i de små och medelstora företagen som jobben och värdet skapas. Självt är jag nog så marxistisk att jag menar att det är arbete som skapar allt värde oavsett i vilken organisationsform det görs.

Vi subventionerar varken små eller stora företag. Vi har en nedsättning av skatten på elintensiv industri. När det gäller elnätet, oavsett vilken organisationsform man tycker att det ska bedrivas i, har vi för första gången på 26 år sjunkande elnätspriser i Sverige, till gagn för konsumenter.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 90 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Roger Haddad har frågat mig när regeringen kommer att presentera nya initiativ för att förstärka skolans arbete i frågor kring extremism och radikalisering. Roger Haddad har även frågat mig om regeringen planerar att ge Statens skolverk i uppdrag att ta fram en modell för hur det kan samverka med polisen och Socialstyrelsen i syfte att förbättra såväl de nationella som de lokala rutinerna i arbetet mot våldsbejakande extremism. Slutligen har Roger Haddad frågat hur regeringen avser att stärka skyddet för skolans personal.

Jag ser mycket allvarligt på det bestialiska lärarmord som har inträffat i Frankrike och har framfört det till den franska utbildningsministern. Det ska inte finnas något som helst utrymme för extremism i skolan, och lärare ska känna sig trygga och ha hela samhällets stöd när de tar upp frågor som grundläggande fri- och rättigheter.

Skolans arbete mot extremism börjar i skolans demokratiuppdrag. Eleverna ska lära sig om demokrati och mänskliga rättigheter. Grundläggande demokratiska värderingar och respekten för mänskliga rättigheter ska genomsyra skolans lärmiljö. Målet är att eleverna ska utveckla förmågor för att själva aktivt verka i demokratin.

Att tillsammans med elever diskutera yttrandefrihetens betydelse för demokratin och det ansvar som friheten också rymmer är betydelsefulla inslag i detta arbete. Det är viktigt att lärarna inte backar för de svåra samtalen. För att motverka extremism och radikalisering är det bättre att kontroversiella frågor kommer upp i klassrummet under ledning av utbildade lärare än att unga prövar demokratins gränser och extrema åsikter i slutna forum bortom skolans möjligheter att påverka. Här fyller skolan en viktig roll i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism, en roll som förutsätter att lärare får goda förutsättningar av rektorer och huvudmän. Skolverket och bland annat Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet erbjuder skolväsendet stöd i dessa frågor.

Skolverket har också haft i uppdrag av regeringen att utreda vilken roll skolväsendet har i arbetet mot våldsbejakande extremism. Skolverket gör liksom Unesco och Europarådet bedömningen att skolans främsta roll är att bland annat stärka elever i kritisk reflektion och källkritik för att de ska stå emot våldsbejakande budskap, konspirationer och falska nyheter. Dessutom ska all personal i skolan som får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa anmäla det till socialnämnden. Radikalisering och koppling till extremism kan för personal i skolan utgöra skäl att göra en anmälan. Det är sedan socialtjänsten som har uppdraget att, om det behövs, utreda misstanken och erbjuda stöd och insatser.

Regeringen har vidare inrättat ett nationellt center mot våldsbejakande extremism, CVE, inom Brottsförebyggande rådet. CVE har bland annat till uppgift att stärka och utveckla det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism och ge behovsanpassat stöd till olika aktörer som i sin verksamhet hanterar dessa frågor. Personal inom skolväsendet är en målgrupp för verksamheten.

Alla former av hot och våld mot lärare och övrig skolpersonal är fullständigt oacceptabelt. I propositionen *Ett stärkt straffrättsligt skydd för blåljusverksamhet och myndighetsutövning* aviserade regeringen att det behövs en fortsatt analys av vilka samhällsnyttiga funktioner som är i behov av ett förstärkt straffrättsligt skydd och hur ett sådant skydd kan uppnås. Den 14 maj 2020 tillsatte därför regeringen en utredning som ska ta ställning till vilka samhällsnyttiga funktioner som är i behov av ett förstärkt straffrättsligt skydd och hur ett sådant skydd kan uppnås på bästa sätt. Uppdraget ska redovisas senast den 12 november 2021.

I sammanhanget bör även nämnas att regeringen har givit Skolverket och Socialstyrelsen uppdraget att genomföra ett utvecklingsarbete för tidiga och samordnade insatser för barn och unga. I uppdraget ingår att rikta särskilda insatser mot riskgrupper bland barn och unga i socialt utsatta områden och fokus mot strukturer för samverkan som fungerar över tid, håller hög kvalitet och utgår från alla barns och ungas behov.

Fru talman! Regeringen är beredd att vidta ytterligare åtgärder för att stärka skolans arbete mot extremism och radikaliserings.

Anf. 91 ROGER HADDAD (L):

Fru talman! Tack, utbildningsministern, för svaret på min interpellation, som jag ställde efter de fruktansvärda attackerna i Frankrike, som drabbade både Paris och Nice! Det var bland annat en historielärare som blev bestialiskt mördad av radikala våldsbejakande islamister.

Den våldsbejakande islamistiska extremismen utgör om inte den enda miljö så en av de miljöer som främst hotar vår demokrati. Vi har sedan många år tillbaka stora bekymmer med inhemsk extremism i vårt lokalsamhälle. Det har bekräftats av bland annat Säkerhetspolisen. Det är tusentals personer som har räknats upp i de våldsbejakande miljöerna, från högerextremism till radikal islamism. Det här förpliktar.

Ett av de områden som vi försöker lyfta upp särskilt är skolans viktiga roll. Alla brukar tala om att om man ska arbeta förebyggande – inte bara brottsförebyggande utan inte minst också när det gäller demokratiska värderingar och det demokratiska uppdraget – är det ytterst skolan och lärarna som har detta viktiga uppdrag.

Jag blev, fru talman, förvånad över att svaret kom så snabbt. Men när jag hade läst igenom svaren på mina frågor anser jag i efterhand att det är väldigt mycket hopplockat av vad som har varit på gång, men det är inte så mycket nytt. En av mina frågor, fru talman, gällde vilka nya initiativ statsrådet och regeringen avser att vidta för att förstärka arbetet mot radikaliserings och extremism. Något sådant svar får jag tyvärr inte.

Det hänvisas till ett tidigare skolverksuppdrag. Men det återrapporterades 2018, och man var själv inne på några av de frågor jag var inne på: Om man ska förstärka och förbättra vårt arbete gentemot rektorer, skolledare, huvudmän och lärare som möter många av de här svåra frågeställningarna i klassrummet måste man, alltså Skolverket, Socialstyrelsen och polisen, få ett mycket tydligare uppdrag från statsmakterna och regeringen. Och det har man inte fått, vad jag har förstått.

Det hänvisas också till en utredning, som visserligen är jätteviktig, när det gäller samhällsnyttiga funktioner. Men den är inte relevant för den här debatten över huvud taget, för ingenstans i det 13-sidiga kommittédirekti-

vet omnämns skolan, lärarna eller utbildningen. Det är i stället fokus på andra viktiga yrkeskategorier i samhället.

Den här debatten och den här interpellationen handlar om hur jag som rektor eller, än vanligare, som lärare ska agera när en elev helt plötsligt hux flux börjar förneka Förintelsen och att den har inträffat. Eller vad gör jag om en elev helt plötsligt blir radikal och börjar citera Koranen? Det är ett konkret exempel jag hör om när jag är ute och diskuterar de här frågorna på skolor men också med de myndigheter som berörs av problemområdet.

Avslutningsvis: Det hänvisas också till uppdraget kring Socialstyrelsen och Skolverket. Men, fru talman, det har inte heller bäring på mina frågor kring våldsbejakande extremism. Projektet är avslutat, och slutredovisningen ska komma om ett par månader till regeringen. Men där är fokus elevhälsan, psykisk ohälsa och hedersproblematik. Det är viktiga områden i sig, men detta är inget svar på det som Liberalernas efterfrågar när det gäller hur Sverige, som har problem med radikaliserings och inhemsk extremism, ska stärka lärarnas arbete för att förebygga och förhindra detta.

Anf. 92 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Roger Haddad klagar på att jag i mitt svar redogör för väldigt mycket som har gjorts på det här området. Det är en kritik som är mycket lätt att bära.

Det här är ett område där flera initiativ har tagits. Jag har, som jag markerade i mitt svar till Roger Haddad, lämnat dörren helt öppen för att mer kan behöva göras. Men jag tyckte nästan att Roger Haddad själv var inne på det som åtminstone enligt min bedömning är det absolut viktigaste. Hur många handlingsplaner och hur många verksamhetsinsatser vi än beslutar om, hur mycket extra pengar vi än ger och hur mycket återrapporteringskrav vi än ställer på myndigheterna kommer ändå det riktigt viktiga, Roger Haddad, alltid att vara det som sker i klassrummet – i mötet mellan läraren och eleven.

Våra lärare har en svår uppgift men också en väldigt viktig uppgift. Precis som Roger Haddad sa finns det ett antal väldigt allvarliga hot mot vårt samhälle som Säkerhetspolisen redovisar. Det kan handla om islamism, och det kan handla om högerradikala rörelser.

Jag tror att vi är överens om att det absolut bästa vi kan göra i Sverige är att se till att våra ungdomar vaccinerats mot radikaliserings och extremism och mot den typ av brottsliga rörelser som finns i närheten av de här åsikterna. Och var sker denna vaccinering bättre än i skolan, i klassrummet, hos en lärare som är utbildad, som har tid, som har resurser, som har sin skolledning i ryggen och som har hela samhället i ryggen? Det ska vara en lärare som också får en sådan kompetensutveckling och en sådan utveckling i sitt yrke att hen orkar med och klarar av att ta de här mycket svåra samtalen.

Fru talman! Forskningen visar att när radikala åsikter uttrycks i ett klassrum – åsikter som går på tvärs mot skolans värdegrund och åsikter som går på tvärs mot det som vi i vårt demokratiska samhälle vill att ungdomarna ska växa upp och utvecklas till – är det lättaste en lärare kan göra, en lärare som inte har tiden eller resurserna och som inte har stödet från skolledningen, att låtsas att man inte hörde. Det näst lättaste är att helt enkelt köra ut eleven. Det svåraste, men det som forskningen visar ger allra

Prot. 2020/21:32
10 november

Svar på
interpellationer

störst effekt, är att ta ett samtal med en elev i en miljö som kanske till och med är hotfull. Detta arbete förtjänar den allra största respekt.

Jag vill i min gärning se till att lärarna får stöd, resurser och tid i form av kompetensutveckling, i form av samhällets uttalade och tydliga stöd och i form av skolledning som ställer upp på dem när de gör det här. Det är lärarnas kanske viktigaste uppdrag, och vi ska se till att de får det stöd de behöver.

Därför, fru talman, är jag också lite stolt över att den politik som vi står för är en politik som så tydligt fokuserar på att ge läraren stöd att utföra sitt arbete i klassrummet. Det är mycket, mycket viktigare än hur många handlingsplaner som helst.

Anf. 93 ROGER HADDAD (L):

Fru talman och statsrådet! Jag kan inte ta ansvar för att regeringen i svaret på mina tre frågor hänvisar till tidigare arbeten och avslutade projekt och beslut. Det ansvaret får statsrådet ta och ta ansvar för sitt svar.

Jag är kritisk mot dessa hänvisningar, för de är inte direkt relevanta och svarar inte mot de krav på åtgärder som Liberalerna har ställt på regeringen när det gäller att vi behöver växla upp och bli bättre.

Det handlar inte om någon ytterligare handlingsplan, utan Skolverket har i sin rekommendation 2018 till regeringen sagt: Vi vill gärna arbeta, och vi ser ett behov av att förbättra vårt arbete tillsammans med Socialstyrelsen och Polismyndigheten. Men nu, när det har gått ytterligare två år och vi är i slutet av 2020, har de ännu inte fått ett sådant uppdrag. Det pågår inget sådant uppdrag mellan Skolverket, Socialstyrelsen och Polismyndigheten.

Det hänvisas också i svaret, fru talman, till Center mot våldsbejakande extremism. Jag har följt det från start eftersom jag satt i förhandlingarna om terrorism både 2015 och 2017, då vi, de sex partier som satt runt bordet, beslutade att vi skulle permanenta den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism, som sedan blev Center mot våldsbejakande extremism under Brottsförebyggande rådet.

Jag har kontrollerat hur de arbetar, och de kan inte vara så operativa som jag hade önskat. De ger stöd, de deltar på konferenser och de tar fram viktigt material. Men när man lyssnar och läser mellan raderna hur de har prioriterat sin tid ser man att det oftast är socialtjänsten som de pratar om.

Jag har uppvaktat och besökt det här viktiga centret, och de lyfter också upp skolans viktiga roll. Men det är skillnad mot i statsrådets svar, där det står att personal inom skolväsendet är en målgrupp för verksamheten. Om jag lyssnar noga på centret hör jag att de säger att de inte riktigt har haft tid att prioritera kontakt. Visst – de har något möte per år eller om det är något akut med Skolverket. Men det är inte så att de har något tydligt uppdrag eller att detta ligger i den ordinarie verksamheten. De hävdar själva – om jag tolkar deras budskap rätt – att vi behöver göra mer just kring skolan, rektorerna och lärarna.

Detta förstärker egentligen, fru talman, det jag tar upp: Vi behöver göra mer på den nationella nivån och från statsmakternas sida för att förstärka det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism och radikalisering.

Det låter alltid så här när man debatterar de här frågorna med Socialdemokraterna. Jag har ju hållit på med dessa frågor i snart åtta år, och vi är överens om mycket. Men det räcker inte att vara överens, det räcker inte att tycka att det här är allvarligt, det räcker inte att vi ska förstärka skolan och det räcker inte att man ska komma åt terrorismen om vi inte gör någonting. Vi har just nu i dagarna haft debatter om både konfessionella skolor och extremistiska skolor som inte är konfessionella. Häromdagen rapporterades det om att statsbidrag till icke-demokratiska organisationer fortfarande betalas ut och att regelverket inte har skärpts, trots att det var en punkt som vi i de olika partierna kom överens om redan i juni 2015.

Vi må alltså vara överens om problemet, men det räcker inte. Det är viktigt, oavsett om man är justitieminister, inrikesminister eller utbildningsminister, att man också levererar.

Anf. 94 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Det är ett sant nöje att leverera viktig politik på det här området.

Jag får börja med att tacka Roger Haddad för upplysningen att Center mot våldsbejakande extremism inför riksdagsledamoten uppger att man inte har tillräckligt med tid för att ha kontakt med skolan. Det är en upplysning som jag kommer att följa upp och som jag ska ta med mig. Jag ser det som otroligt viktigt att våra myndigheter har en fungerande samverkan.

Jag vet också att vi egentligen inte behöver några uppdrag från Regeringskansliet för att myndigheterna ska samverka. Jag är så gammal, fru talman, att jag minns när det i verksstadgan stod att myndigheterna skulle rätta varandra handen. Med lite mer modernt språkbruk står det i dagens myndighetsförordning att myndigheterna ska samverka.

Jag kommer dock naturligtvis att följa upp de frågor som Roger Haddad ställer och är tacksam över de här upplysningarna.

I slutet av sitt inlägg säger Roger Haddad: Det räcker inte. Det måste till mer. Jag gläder mig då åt att vi står här i dag, dagen efter det att vi har sett en tillämpning av den skärpta lagstiftning som riksdagen beslutade om för ungefär två år sedan och som gav myndigheterna en möjlighet att göra en betydligt tuffare ägar- och ledningsprövning som kan säkerställa att olämpliga och kriminella ägare inte har i skolans värld att göra. Jag är stolt att tillhöra ett parti som röstade ja till den propositionen.

Anf. 95 ROGER HADDAD (L):

Fru talman! Jag är absolut stolt över att Liberalerna är det riksdagsparti som mest och flest gånger har uppmärksammat frågorna om extremism i skolan och jagat socialdemokratiska regeringar, oavsett om ministern har hetat Anna Ekström, Anders Ygeman eller Morgan Johansson. Att vi fortfarande har sådana skolor i verksamhet visar att skolpolitiken har misslyckats. Att Rösseskolan i Göteborg så sent som i maj fick beslut om att utöka sin verksamhet beror ju på att det fortfarande finns luckor i skollagen som behöver täppas till.

Den här debatten handlar dock om hur staten kan gå in och stötta lärarkåren och rektorerna i deras uppdrag. Det stämmer inte, som det refereras till, att om man ser radikalisering och koppling till extremism kan man bara göra en orosmälän. Det var inte det som Skolverket gick ut med 2018. Man skulle helst inte gå in i den typen av åtgärder.

Denna ottydlighet om metoder och arbetssätt har gjort, vilket också bekräftas av Center mot våldsbejakande extremism, att många insatser upphör så fort man kommer in på Skolverks- och skolområdet. Det är det som är kärnan i den här interpellationsdebatten.

Sverige ligger långt efter när det gäller arbetet mot terrorism, extremism och radikalisering. Ska vi komma åt den inhemska extremism som vi ser runt om i vårt samhälle måste vi, menar Liberalerna, börja i skolan.

Tack för debatten!

Anf. 96 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Jag tackar Roger Haddad för att ledamoten lyfter upp dessa helt avgörande frågor på riksdagens bord.

Vårt samhälle hotas av extremism och radikalisering. Vi har ett terrorhot som hänger över oss. Det terrorhotet, säger Säkerhetspolisen, kommer framför allt från islamistiska och högerradikala kretsar. Det är en väldigt viktig uppgift för hela vårt samhälle, inte minst för skolan, att se till att vi kan ge våra ungdomar som växer upp så goda möjligheter som vi bara kan att frimodigt och med demokratiska verktyg vara med och bidra till vårt demokratiska samhälle, inte motverka det.

Ska vi lyckas med det är skolan viktig, och viktigast av allt är läraren. Jag vill passa på att här från riksdagens talarstol uttrycka min starka sympati för och mitt stora deltagande med den franska skola som drabbades av en sådan förfärlig förlust när läraren Samuel Paty förlorade sitt liv. Redan samma kväll var jag i kontakt med min kollega Jean-Michel Blanquer, som är utbildningsminister i Frankrike, och framförde vilken bestörtning och sorg vi kände i Sverige, vi som finns i den svenska skolan. Jag känner fortfarande att det är en bjudande plikt för alla demokrater att stå upp för att vår skola ska ha ett demokratiuppdrag.

Tack, Roger Haddad, för möjligheten att diskutera de här viktiga frågorna!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2020/21:86 om offentliga bidrag till extremism

Anf. 97 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Mikael Oscarsson har frågat mig om jag har en heltäckande nationell bild av hur omfattande fusk är gällande Folkbildningsrådets bidragsbetalningar.

Han har även frågat mig hur man kan säkerställa att studieförbunden uppfyller grundkravet som riksdagen fastställt, nämligen att stärka och utveckla demokratin, om inte Folkbildningsrådet känner till vilka samarbetspartner och lokala föreningar som exempelvis Ibn Rushd samarbetar med.

Vidare har Mikael Oscarsson frågat mig hur jag avser att lösa att Folkbildningsrådet inte lever upp till de krav som regeringen ställer för statliga bidrag.

Han har dessutom frågat mig varför jag inte har följt upp Riksrevisionens uppföljningsrapport för att åtgärda identifierade brister och om jag avser att nu ta initiativ i enlighet med Riksrevisionens krav.

Slutligen har Mikael Oscarsson frågat mig om jag avser att vidta åtgärder för att ändra reglerna så att studieförbunden inte ska kunna ackumulera omfattande summor samtidigt som statsbidragen kontinuerligt ökar.

Inledningsvis, fru talman, vill jag betona att folkbildningens aktörer har ett stort ansvar för att säkerställa att det statliga stödet används korrekt. Fusk med statliga bidrag strider mot folkbildningens grundvalar. Att bidragssystemet utnyttjas felaktigt och leder till att skattemedel går till annat än de är avsedda för kommer inte att accepteras. Varje folkbildningskrona som går till annat än folkbildning är en krona mindre till dem som behöver studiecirklar, läsning, kultur och utbildning.

Folkbildningsrådet har enligt lag fått uppgiften att pröva frågor om fördelning av statsbidrag mellan folkhögskolor, studieförbund och studerandeorganisationer inom folkhögskolan. Det är Folkbildningsrådet som fattar beslut om vilka studieförbund som får ta del av statens stöd till folkbildningen enligt förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen. Det är vidare Folkbildningsrådet som följer upp och granskar verksamhet kopplad till statsbidraget.

Det är av största vikt att det finns kontrollmekanismer när statsbidrag har använts på ett felaktigt sätt. Regeringen ställer därför krav på Folkbildningsrådets uppföljning och redovisning av statsbidraget.

Folkbildningsrådet tar den uppkomna situationen med bidragsfusk på största allvar och bedriver, tillsammans med studieförbunden, ett omfattande arbete för att kartlägga det fusk som upptäckts. Folkbildningsrådet arbetar även med att se över sina rutiner och statsbidragsvillkoren. På Folkbildningsrådets styrelsemöte den 9 september fattades beslut om åtgärder som innebär att statsbidragsvillkoren kommer att skärpas och Folkbildningsrådets kansli förstärkas med särskilt fokus på att utveckla kontroll och uppföljningsarbete. Utbildningsdepartementet för en tät dialog med Folkbildningsrådet om detta pågående arbete.

Regeringen har vidare varit tydlig med att statsbidrag inte ska ges till organisationer som bedriver verksamhet som strider mot demokratins idéer. Jag vill understryka att de medel som betalas ut till studieförbund ska bidra till att uppfylla statens syften med statsbidraget. Att utveckla och stärka demokratin är ett av dessa syften.

Varje enskilt studieförbund har enligt de villkor för statsbidraget som Folkbildningsrådets styrelse beslutat om ansvaret att säkerställa att varje arrangemang som anordnas med stöd av statsbidraget följer statsbidragsvillkoren. Folkbildningsrådet har möjlighet att kräva tillbaka statsbidrag om statsbidraget inte har använts för avsett ändamål. Folkbildningsrådet bedriver som nämnts ett arbete för att stärka sin kontroll och uppföljning av statsbidraget.

För att säkerställa att allmänna medel endast går till verksamheter som är förenliga med samhällets grundläggande värderingar tillsatte regeringen 2018 en utredning som fick i uppdrag att se över demokrativillkoren i den statliga bidragsgivningen till civilsamhället samt föreslå ett förtydligat, rättssäkert och enhetligt demokrativillkor. Utredningen överlämnade sitt betänkande till ansvarigt statsråd sommaren 2019. Betänkandet innehåller förslag till ett förtydligat och enhetligt demokrativillkor för den statliga

bidragsgivningen till civilsamhällets organisationer. Förslagen omfattar även förordningarna om statsbidrag till folkbildningen. Betänkandet har remitterats, och regeringen avser att återkomma under mandatperioden med förslag om ett nytt demokrativillkor.

Regeringen har därutöver i beslutet om riktlinjer för Folkbildningsrådet för 2020 angett att rådet i samband med redovisningen av 2020 års verksamhet ska lämna en fördjupad bedömning av hur statsbidragets så kallade demokratisyfte har uppnåtts.

Utifrån den rapport om Ibn Rushds verksamhet som Folkbildningsrådet beställde 2018 har rådets styrelse dragit slutsatsen att statsbidraget inte använts på ett felaktigt sätt utifrån statens syfte med statsbidraget att stärka och utveckla demokratin.

Samtidigt visar rapporten på behov av fortsatt utveckling för Ibn Rushd och för folkbildningen i stort. Utifrån rapportens slutsatser inledde Folkbildningsrådet bland annat ett arbete med att förstärka och utveckla rådets uppföljning av hela folkbildningen, vilket bland annat har resulterat i de åtgärder som rådets styrelse beslutade om i september.

När det gäller Riksrevisionens uppföljningsrapport från 2015 vill jag, i linje med det Riksrevisionen återger i rapporten, lyfta fram att både regeringen och Folkbildningsrådet har vidtagit flera åtgärder för att hantera de brister som Riksrevisionen identifierade i sin granskning.

Utbildningsdepartementet ser för närvarande över om ytterligare åtgärder behöver vidtas för att stärka Folkbildningsrådets arbete med uppföljning och kontroll av statsbidraget till studieförbunden.

När det gäller frågan om att studieförbunden ackumulerar eget kapital vill jag återigen understryka att statsbidraget uteslutande ska gå till de avsedda syftena med bidraget. Som jag nämnt tidigare får Folkbildningsrådet återkräva bidraget i det fall det inte använts för det ändamål det beviljats för.

Flera åtgärder vidtas alltså sammantaget för att säkerställa att statsbidraget till folkbildningen används som det är avsett. Jag följer det här arbetet noga.

Avslutningsvis kan jag inte nog betona att statliga bidrag till folkbildningen uteslutande ska gå till verksamhet som uppfyller statens syften med bidraget och stärker vår gemensamma demokrati.

Anf. 98 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! Tack, Anna Ekström, för svaret!

Upprinnelsen till den här interpellationen var de uppgifter som TV4 kom med tidigare i höst när de visade på fusk som hade uppdragats i Järva utanför Stockholm. 291 000 studietimmar fick strykas från ett studieförbundet, och det visade sig att åtta av de tio studieförbunden var inblandade. Det var hyror som hade betalats både en, två och tre gånger, och det var verksamheter som inte fanns.

Sedan kom signaler från runt om i landet att det här förekommer även på andra ställen. Jag hade en fråga om detta i interpellationen som jag inte fick besvarad. Om vi får höra att det är omfattande fusk i en del av Stockholm – i ett av studieförbunden var det en tredjedel av verksamheten som fick strykas – borde det finnas ett väldigt intresse av att verkligen gå till botten med det och se efter hur det ser ut i resten av landet.

När det gäller det som Riksrevisionen sa för fem år sedan om att det är orimligt med självkontroll är min fråga: Hur kan ministern ändå mena att självkontrollen är rätt väg att gå? Det blir lika märkligt som om vi sa att trossamfundet skulle dela ut medel till sig själva. Men det kan de inte göra, utan det är en särskild myndighet som gör det.

Det är det här som Riksrevisionen pekade på, alltså att det behövs utomstående revisioner där man tittar på att det här går rätt till. Som det är nu är lika märkligt som att säga att man skulle ha självkontroll när det gäller fortkörning. Det skulle kanske en del tycka var trevligt, fru talman, men vi kan inte ha det så. Gång efter annan visar nu interna rapporter att det finns ett omfattande fusk.

Det är också ett systemfel när det handlar om det här med att man har volymkrav. Sedan har det då kommit i orätta händer – samarbetspartner till Ibn Rushd har de mest förfärliga verksamheter i Göteborg, exempelvis. Där har man imamer som predikar att judar är grisar; man har de mest förfärliga antisemitiska verksamheter. Och det är bara 5 procent som kollas upp! Det är det som är så orimligt.

Man säger själv i Ibn Rushds fall att man har kollat på 20 procent. Men, fru talman, då blir det ju 80 procent kvar!

Om det nu har visat sig att vi har de här problemen, hur kan man då tänka sig att man tar itu med det? Det är ju studieförbunden själva i samarbetsorganet Folkbildningsrådet, som i huvudsak är bestående av dem själva, som sedan delar ut pengarna. Om det inte har fungerat, borde det då inte vara rimligt att man säger att man måste hitta andra medel, särskilt när Riksrevisionen nu har sagt det här?

När det gäller jäv vet vi hur viktigt det är oavsett om vi är i riksdagen eller i kommunfullmäktige i Örkelljunga, Ödeshög eller Stockholm. Är det jäv får man gå ut. Men här är det samma människor som granskar varandra.

Det bedrivs jättemycket bra verksamhet, och både ministern och jag kan berätta om hur bra det har varit historiskt sett. Men nu är det en annan tid.

Jag vet att statsrådet själv är engagerad mot antisemitism. Men det finns nu otaliga exempel på att Ibn Rushd också har koppling till Muslimska brödrskapet. Sådana här kopplingar är olyckliga, och därför måste vi få en förändring.

Frågan är: Vad kommer regeringen att göra?
(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.55 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 18.00.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 18.00.

§ 9 (forts.) Svar på interpellation 2020/21:86 om offentliga bidrag till extremism

Anf. 99 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Jag får väl inleda med att försöka sjunga upp mig efter vårt lilla stopp.

Jag får börja med att säga att jag blev nästan förtvivlad när jag lyssnade på Mikael Oscarssons inlägg, där han klagade över att jag hade utelämnat något i mitt svar. Det är nämligen det utan jämförelse längsta svar jag någonsin har avgivit på en interpellation, kanske beroende på att det var väldigt många och väldigt långa frågor i interpellationen. Jag hoppas verkligen att jag ska kunna svara på alla frågor.

Jag vill plocka upp några av de saker som Mikael Oscarsson tog upp i sitt inlägg och peka på att den rapport som kom från Riksrevisionen för ganska många år sedan är en rapport som har varit väldigt betydelsefull och som har inneburit förändringar för både regeringens och Folkbildningsrådets sätt att arbeta. Riksrevisionen har ju också i en uppföljning kvitterat att det allra mesta i rapporten är omhändertaget. Det som Riksrevisionen själva säger inte är omhändertaget är framför allt de målsättningar som finns beskrivna och som handlar om att man ska uppfylla ett visst antal moment. De räknar så att säga hur mycket man har åstadkommit.

Jag kan verkligen hålla med Riksrevisionen. I den mån Mikael Oscarsson personligen är kritisk mot detta sätt att mäta verksamheten får jag ödmjukt erkänna att det finns problem med att räkna pinnar, att hålla koll på alla moment eller hur många åtgärder som vidtas. Det är dock ett problem på det här området som delas med ganska många områden. Vi vill ju från statens sida hålla koll på att pengarna används på ett ändamålsenligt och effektivt sätt. Därför är det ganska vanligt att man har den typen av redovisning, som alltid måste kombineras med tydliga högkvalitativa målsättningar och utvärderingar. I den mån man kan rikta kritik mot detta är det en kritik som kan riktas mot ganska mycket som vi gör i vår skattefinansierade verksamhet.

Mikael Oscarsson gjorde en stor poäng av att det gäller att hålla koll på vad som händer, och jag håller med om det, fru talman. Vi ska hålla koll på skattekrönorna. De pengar som vi avsätter till folkbildning ska gå till folkbildning. Men vi ska också ha en stor respekt för en princip som knäsatte redan under folkhemmets uppbyggnad – jag tror att det var 1944 – när det uttalades att folkbildningen skulle vara fri och frivillig.

Samhället är större än staten. Det kan finnas väldigt viktig och nyttig verksamhet som ska utföras men inte inom statens verksamhet. Därför är det en viktig princip att folkbildningen är fri och frivillig eller, för att använda Olof Palmes välkända uttryck: Sverige är en studiecirkeldemokrati.

Anf. 100 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! Det som är bärande i kritiken från mig och från Riksrevisionen är avsaknaden av extern kontroll. Det är hela tiden intern kontroll.

Här i riksdagen har vi fastslagit uppdraget för Folkbildningsrådet att stärka och utveckla demokratin. Men hur ska det kunna kontrolleras om Folkbildningsrådet inte ens kan kontrollera samarbetsparterna? Ibn Rushd, för att ta ett exempel, sa att man hade 205 samarbetspartner. Den springande punkten är att det blir alldeles orimligt när vi nu ser att det före-

kommer fusk och den värsta formen av antisemitism. Jag vet att vi delar kampen mot antisemitism, men jag vill se ännu mer engagemang från statsrådet.

Kommunerna kan göra granskningar, men från statens sida är det nästan noll. Till exempel har Göteborgs kommun talat om imamen som var där och predikade, och hatpredikanter, den ena efter den andra.

Mycket har ändrats sedan 1945. Om vi nu märker att det förekommer fusk å det grövsta kan vi inte bara säga att vi ska fortsätta med självkontroll. Det kan man göra om man ser att det är rimligt, men här är det ju fråga om jäv. Som jag sa i mitt förra inlägg vad gäller trossamfunden kan det inte vara samma personer som kontrollerar som de som betalar ut bidragen. Här måste det bli en förändring. Annars är risken uppenbar att väldigt mycket kommer att fortsätta i exakt samma riktning.

Folkbildningsrådet har inte koll på Ibn Rushds lokala samarbetspartner. Det var också vad som framkom i granskningen som gjordes av Erik Amnå och som hade rubriken *När tilliten prövas*. Det är precis det som har skett, och det måste ju få en konsekvens om tilltron har satts på prov och det visar sig att det inte fungerar. Kopplingen till Muslimska brödraskapet bekräftas av utredningen, även om det fattas en del detaljer. Men Magnus Ranstorp och andra har visat, tyvärr med all önskvärd tydlighet, att det finns tydliga kopplingar till Muslimska brödraskapet.

Regeringscheferna i både Frankrike och Österrike har i närtid mer eller mindre ställt sig på barrikaderna för att kämpa mot islamistisk separatism, som de kallar ett gift i samhället. Har den svenska regeringen samma linje? Drar man de nödvändiga slutsatserna att man ska sluta finansiera detta med bidrag, eller blir det en naiv approach som fortsätter att gälla och som möjliggör att man mer eller mindre göder islamisterna med bidrag?

De här frågorna hör ihop med de andra frågorna som jag ställde och som måste få ett svar.

Anf. 101 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Låt mig börja med att slå fast att antisemitism inte har i Folkbildningssverige att göra.

Den typen av yttranden som Mikael Oscarsson alldeles nyss återgav i talarstolen hör inte hemma vare sig i folkbildningen eller i ett rättssamhälle. I den mån den typen av yttranden är brottsliga utgår jag från att de polisanmäls. I den mån de förekommer inom ramen för folkbildningsverksamheten vill jag klart och tydligt säga att den typen av verksamhet inte ska få del av folkbildningspengar. De ska gå till bioodling, körsång och romanläsning, inte till den typen av verksamhet som det alldeles nyss refererades till.

Jag vill också peka på den rapport som Mikael Oscarsson tog upp, *När tilliten prövas*. Det är en lång och intressant rapport skriven av professor Erik Amnå, där Erik Amnå med stor noggrannhet går igenom Folkbildningsrådets samarbete med en av organisationerna, nämligen Ibn Rushd. Jag ska inte recensera rapporten, men jag kan verkligen rekommendera den till läsning. Den ställer de allra svåraste frågorna, nämligen hur en folkbildningsrörelse, studieförbund gemensamt, ska agera i ett läge där man vill säkra demokratin och samtidigt nå ut till fler grupper. Det är det som är folkbildningens uppdrag, och det ska folkbildningen fullgöra. Men

Prot. 2020/21:32
10 november

Svar på
interpellationer

det ska göras med respekt för demokratin och utan att demokratin träds förnär, och inte ett öre ska gå till verksamhet som inte stöder demokratin.

Som Mikael Oscarsson vet är jag som statsråd förbjuden att uttala mig om hur Folkbildningsrådet – eller om det hade varit en myndighet – ska tillämpa lagstiftningen när det gäller att bedöma vilka organisationer som är statsbidragsberättigade. Det är jag enligt regeringsformen förbjuden att uttala mig om.

Jag kan inte låta bli att tycka att det är lite intressant att Mikael Oscarssons argumentation så mycket utgår från påståendet att det inte finns någon revision eller kontroll.

Låt mig då påminna om att Folkbildningsrådet på sitt styrelsemöte i september fattade beslut som innebär att statsbidragsvillkoret kommer att skärpas och att Folkbildningsrådets kansli ska förstärkas med särskilt fokus på att utveckla kontroll och uppföljning.

Jag vill också påminna om att det Folkbildningsrådet då ska kontrollera inte är sig själv, utan rådet ska kontrollera och säkerställa att studieförbunden har en tillräckligt bra kontroll och verksamhet.

Lite ironiskt är det att så mycket av Mikael Oscarssons argumentation om bristen på revision utgår från två rapporter från Riksrevisionen, som på regeringens uppdrag ser över detta.

Jag kan också peka på att regeringen har haft Statskontoret inkopplat på den lite bredare frågan om folkbildningens verksamhet och, inte minst, att regeringen har velat markera att detta är en viktig fråga. Vi markerade nyligen att vi inte bara ser över demokrativillkoret, vilket Mikael Oscarsson känner väl till, utan också att vi har sett till att Folkbildningsrådet ska göra en fördjupad genomgång och återsrapportering till regeringen om hur man säkerställer att bidragen går rätt.

Anf. 102 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! Grunden för min interpellation var det avslöjande som kom nu i höst om det omfattande fusket på Järvafältet i Stockholm. Man fick dra bort 291 000 studietimmar, och det var det ena fusket efter det andra.

Jag fick inte svar på min fråga: Om statsrådet får besked om ett massivt fusk i Stockholm och det kommer internrapporter från Malmö och Göteborg om att det är lika omfattande där, är inte statsrådet då intresserad av att ta reda på hur det egentligen står till runt om i landet? Borde inte bristen på koll på samarbetspartner bekymra? Det är en springande punkt i detta. Ibn Rushd säger själva att de inte känner till de lokala samarbetspartnerna.

Hur kan man hävda att demokratin stärks när Folkbildningsrådet, enligt Ibn Rushds årsberättelse, bara kontrollerar 5 procent av verksamheten? Ibn Rushd kontrollerar själva bara 20 procent av vad de lokala samarbetspartnerna gör, vilket lämnar 80 procent kvar. Här finns en uppenbar risk för fusk.

Dessutom finns, som Riksrevisionen påpekade, en brist på oberoende kontroll och en jakt på pinnar. Det är i sig en drivkraft.

Som Magnus Ranstorp och andra har påpekat blir detta i förlängningen en penningautomat som möjliggör ett gödande av extremism och islamism. Det måste vi sätta stopp för.

Anf. 103 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Med risk för att bli tjatig får jag åter påminna om att med anledning av det fusk som upptäckts har Folkbildningsrådet skärpt kontrollen och sett till att man kan tvinga fram en bättre redovisning.

Jag kan försäkra alla som lyssnar på denna debatt att jag hatar fusk och avskyr fuskare. Jag avskyr framför allt fuskare som fuskar med något av det mest värdefulla vi har, nämligen vår folkbildning och all den verksamhet som bör äga rum i de svenska studiecirkelarna.

Jag är arg på dem som fuskar. Jag kräver också att Folkbildningsrådet håller bra koll på sin verksamhet. Men den riktiga vreden riktar jag mot dem som fuskar.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2020/21:88 om handelsavtalet Mercosur

Anf. 104 Statsrådet ANNA HALLBERG (S):

Fru talman! Lorena Delgado Varas har frågat mig om jag avser att arbeta för att handelsavtal ska användas som politiska instrument och ställa krav på Brasilien att följa sina klimatåtaganden och om jag i annat fall avser att säga nej till Mercosuravtalet.

Vidare har Lorena Delgado Varas frågat mig om jag avser att arbeta för att handelsavtalen ska användas till att driva fram förändring i klimatfrågan och mänskliga rättigheter, i synnerhet arbetares rättigheter, kvinnors rättigheter och urfolks rättigheter.

Lorena Delgado Varas har också frågat mig om jag avser att fortsättningsvis förorda att skriva på handelsavtal med länder som inte följer Parisavtalet.

För lite mer än ett år sedan ställde Lorena Delgado Varas samma frågor, och jag redogjorde för svaren i en interpellation.

Frågorna som restes då är fortfarande relevanta. Utmaningarna kvarstår, och det förs en viktig diskussion inom EU om avtalet och hållbarhet. Det understryker regeringens hållning. Vi fortsätter att vara pådrivande för en fri, rättvis och hållbar handel. Vi ser fortfarande med oro på utvecklingen i Brasilien.

I juni 2019 nåddes en principöverenskommelse mellan EU och Mercosur, Sydamerikas största handelsblock, om handelsdelen i ett associeringsavtal. Avtalet kommer att gynna båda regioners ekonomiska utveckling, tillväxt och sysselsättning. Avtalet är även av stor strategisk-politisk betydelse eftersom det knyter EU:s och Mercosurs länder närmare varandra.

Avtalet utgör ett tydligt åtagande från EU och Mercosur om en regelbaserad internationell handel som kommer att ge företag från båda regioner större affärsmöjligheter på respektive marknad.

Handelns betydelse för genomförandet av Agenda 2030 och Parisavtalet blir alltmer framträdande. Här ska EU vara ledande.

EU:s handelspolitik kan i sammanhanget vara ett viktigt verktyg för att främja en hållbar utveckling i världen. Det är en balansgång mellan att å ena sidan sätta press och å andra sidan skapa kontaktytor för att kunna påverka i rätt riktning. Handelsavtal är en sådan kontaktyta.

Sverige ska verka för fler djupa och breda frihandelsavtal mellan EU och tredje part och för att dessa tar hänsyn till miljö och hållbarhet, inklusive Parisavtalet.

Ett av EU:s krav för att gå vidare med Mercosuravtalet var att alla parter förbinder sig att respektera och effektivt genomföra Parisavtalet.

Brasilien har ratificerat Parisavtalet och har därmed tagit på sig att minska sina klimatutsläpp, förhindra illegal skogsavverkning och återbeskoga Amazonas.

EU-kommissionen har aviserat att de nu kommer att föra en dialog med Mercosurländerna om ytterligare åtaganden vad gäller hållbarhetsfrågor för att förbättra förutsättningarna för en ratificering. Viljan att få till stånd ett avtal med EU var också delvis orsaken till att Brasilien valde att inte träda ur Parisavtalet. På så vis har EU:s handelspolitik redan haft effekt.

Samtidigt står det klart att situationen för Amazonas blir alltmer allvarlig. Vi har tidigare uttryckt vår oro över skogsavverkningarna i Amazonas. Jag upprepar mitt tidigare budskap här i kammaren: Denna utveckling kan få effekter för ratificeringen av avtalet. Regeringen hoppas att Brasilien agerar med den kraft och det allvar som situationen kräver.

I ett brev till EU-kommissionen har jag uttryckt att man har Sveriges fulla stöd för att vidta fler åtgärder för en effektiv implementering av hållbarhetskapitlet. För Sverige är det viktigt att EU har en handlingsplan för hur man med full kraft ska påverka i enlighet med avtalet.

Genom Mercosuravtalet och dess dialogmekanismer får vi en plattform för att följa upp dessa åtaganden. Genom ökade kontaktytor får vi även möjligheter till dialog för att försöka påverka parternas klimat- och miljöpolitik i allmänhet. Med ett handelsavtal på plats kan vi även underlätta för export av svenska miljövänliga lösningar som bidrar till att bekämpa klimatförändringar.

Sverige har varit pådrivande i arbetet med att EU:s handelsavtal ska inkludera skydd av arbetstagares rättigheter. I hållbarhetskapitlet finns förutom skrivningar om skydd av klimat och miljö även bestämmelser om arbetsrätt och krav på implementering av ILO:s kärnkonventioner. Med andra ord ställs krav på att parterna lever upp till sina åtaganden inom ramen för ILO.

Vad gäller kvinnors rättigheter verkar regeringen aktivt för att handelspolitiken ska bidra till att stärka kvinnors villkor och bidra till ökad jämställdhet. Regeringen bedriver en feministisk handelspolitik där handelsavtalen spelar en viktig roll.

Avtalet med Mercosur innehåller även skrivningar om att genom politisk dialog samarbeta för att främja respekten för de mänskliga rättigheterna, vilket även innefattar urfolks åtnjutande av mänskliga rättigheter.

Att motsätta sig Mercosuravtalet innebär att låta handeln mellan EU och Mercosur fortlöpa utifrån rådande regleringar, utan nya bindande regler för miljö och klimat och med begränsad möjlighet att påverka utvecklingen i en för oss önskvärd riktning.

Sverige stöttar EU-kommissionens initiativ för att förbättra förutsättningarna för en ratificering och fortsätter att nära bevaka utvecklingen i Brasilien. Som grund är regeringens ingångsvärde att handelsavtal ger oss möjlighet att påverka till det bättre.

Anf. 105 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! Jag tycker att det är bra att Sveriges regering använder kontaktytorna för att driva hållbarhetsfrågorna framåt. Men med detta sagt tror jag att vi behöver klargöra vissa saker i denna debatt. Handelsminister Hallberg menar att avtalet kommer att gynna båda regionernas utveckling. Frågan är vilken utveckling vi pratar om.

Mercosuravtalet är starkt agroexportorienterat. Här kommer skillnaderna mellan nord och syd in och varför handelsavtalen gynnar EU i ekonomiska avseenden och inte alls Mercosurländerna lika mycket. EU är mycket mer skyddat. Vi har starkare djurskydd och starkare arbetsrätt jämfört med Mercosurländerna. Det är stor skillnad när det gäller löner, arbetsvillkor, djurhållning och miljökrav. Därför sker handeln på ett orättvist sätt och utan hänsyn till konsekvenserna. För vad innebär det egentligen att uppmuntra till en ökning av till exempel köttproduktion eller soja?

Vi vet att det industriella storskaliga jordbruket står för en stor del av utsläppen av växthusgaser. Ökningen av köttimporten till EU med 50 procent och ökningen av soja, till exempel, utan att det sker några förändringar av jordbruket till ett mer hållbart sådant, kommer inte att ge den effekt som beskrivs så fint i förhandlingarna.

Så hur kommer Mercosurregionen att utvecklas? Vi vet att Amazonas bränns ned och skövlas för att ge plats åt agroindustrin. Detta påverkar skogarna i Paraguay, Brasilien och Argentina. Att påstå att avtalet, så som det är utformat i dag, är ett verktyg för hållbar utveckling är en chimär, en illusion. Det blir ett frihandelsavtal som uppmuntrar till avskogning och skogsbränder. Bara en sådan sak som att utsläppen av växthusgaser från avskogning inte inkluderas i produkternas totala utsläpp ger fri lejd att fortsätta precis som vanligt.

Anf. 106 Statsrådet ANNA HALLBERG (S):

Fru talman! Jag och Lorena Delgado Varas enas verkligen i vår oro över skövlingen av regnskogen, till exempel. Det finns många andra områden när det gäller Mercosurländerna – jämställdhet, skydd av mänskliga rättigheter och så vidare – där vi också delar en oro. Men när det gäller just klimatfrågan, till att börja med, kan man säga att självfallet har framför allt Brasilien en helt unik naturresurs i Amazonas regnskog och också ett djupt ansvar för att skydda den.

Den centrala frågan är hur EU ska kunna uppmuntra, stödja och sätta press på Brasilien att verkställa den lagstiftning som man har i landet och se till att illegal avskogning stävjas. Är svaret att lämna Mercosuravtalet därhän från och med i dag och i stället låta Brasilien sälja till andra länder som inte ställer samma miljökrav som EU? Eller är svaret att engagera Brasiliens regering, den privata sektorn och civilsamhället i ett mer långsiktigt handelsförhållande, med hållbarhet som en absolut nödvändig kärna?

Regeringens uppfattning och min uppfattning som handelsminister är att utan Mercosuravtalet skulle troligen politiken och handeln fortlöpa som den gör i dag, med den skillnaden att vi inte kan vara med och påverka dem. De kontaktytor som ett frihandelsavtal ger skulle vi då helt och hållet sakna, och det gäller framför allt hållbarhetskapiteln.

Med Mercosuravtalet på plats kommer det att finnas ett institutionaliserat samarbete mellan parterna. Man måste sitta ned och komma överens om de gemensamma projekt som man ska ha när det gäller hållbarhetsbestämmelserna i avtalet. Och om det uppstår konflikter mellan parterna, exempelvis på grund av att någon inte uppfyller sina åtaganden enligt hållbarhetsbestämmelserna, ska expertpaneler sammankallas. Frågan måste granskas och en åtgärdsplan presenteras, och detta ska övervakas av en kommitté enligt avtalet.

Avtalet har ett mer ambitiöst hållbarhetskapitel än tidigare frihandelsavtal som vi har tecknat. Där regleras villkoren för civilsamhället, som spelar en mycket större roll än tidigare. Det är och förblir regeringens ingångsvärde att detta ger oss möjlighet att påverka till det bättre och ställa tydliga hållbarhetskrav.

Jag vill påpeka att när det gäller illegalt avverkad skog finns det faktiskt ett förbud mot försäljning av sådan inom EU. Den illegala avskogningen i Brasilien på senare år har därför knappast påverkats av handeln med EU utan har snarare att göra med ett ineffektivt verkställande av redan befintliga miljöskyddslagar och regler för bruk av mark i framför allt Brasilien.

Jag vill också påpeka att Sverige är väldigt engagerat inom utvecklingsarbete. Genom olika politiska initiativ för att skydda och bevara världens regnskogar och andra unika skogsområden arbetar vi inom utvecklingsarbetet på bred front med miljö- och klimatfrågor, bland annat genom Utrikesdepartementets stora bidrag till den gröna klimatfonden, den globala miljöfonden och så vidare.

Med detta sagt vill jag understryka att vi ser att utvecklingen på marken fortsätter att gå åt fel håll. Situationen för Amazonas blir allt allvarligare. Brasiliens regering har nu föreslagit en ny lag om markägarskap som riskerar att skynda på skövlingen, trots att nya omfattande bränder härjar i regnskogen ända sedan i september. Vi ser allvaret i detta, och om Brasilien inte tar sina åtaganden på allvar kommer detta att få effekter för ratificeringen av avtalet.

Anf. 107 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! Tack, ministern!

Jag vill gärna fortsätta på temat hur Mercosuravtalet missgynnar utvecklingen.

Att fortsätta bedriva handel genom att uppmuntra långa transportvägar enbart för profitens skull är ännu ett bevis på att handelsavtalen inte håller måttet. Hur länge ska vi fortsätta att uppmuntra till import av varor som kan produceras nära men som EU vill importera på grund av det är billigare? Om vi funderar tre varv på varför kött skulle bli billigare att importera från Mercosur hittar vi svaret i överexploateringen, avskogningen, dåliga löner och dåliga arbetsvillkor.

Vilken utveckling gynnar Mercosuravtalet? Man pekar ut Parisavtalet men för in element som innebär en utveckling åt andra hållet. Det går likasom inte ihop. Man vill att Mercosurländerna ska följa Parisavtalet, men man öppnar upp för en produktion som man vet ger ett helt annat resultat.

Sanningen är att de stora skillnaderna mellan EU och Mercosurländerna när det gäller förhållandena inom agroindustrin kommer att leda till en fortsatt överexploatering av agroindustrin i Mercosurländerna, inte till en förbättring av förhållandena, eftersom det fortfarande är de ekonomiska intressena som står över allt annat.

Prot. 2020/21:32

10 november

Svar på
interpellationer

Anf. 108 Statsrådet ANNA HALLBERG (S):

Fru talman! Jag återkommer till att regeringen anser att EU:s handelspolitik ska vara ett verktyg för att påverka andra länder och bidra till en hållbar utveckling i världen och till att bekämpa klimatförändringarna. Ibland kan det till och med vara så att handeln i vissa fall är det enda verktyget för att påverka hållbarhetsfrågor i en bred kontext. Vi måste använda avtalen till att se till att våra handelspartner till exempel respekterar och implementerar Parisavtalet men också i en bredare kontext. Jag håller helt med Lorena Delgado Varas om att vi ska se detta i en bredare kontext och se den möjlighet som vi anser att detta skulle ge oss.

Man ska komma ihåg att vi vet att hela vår köttkonsumtion generellt sett ger ett stort avtryck på klimatet. EU:s köttimport från Brasilien är ett bra exempel på hur Mercosuravtalet kan ge oss påverkansmöjligheter som vi annars inte skulle haft. Om vi tar frågan om EU:s import av just kött från Brasilien, som skulle beröras av Mercosuravtalet, som ett exempel utgör den endast 1,4 procent av Brasiliens totala köttproduktion. Ett handelsembargo mot brasilianskt nötkött skulle alltså knappast få stor effekt på produktionen av kött i Brasilien. Brasilien skulle antagligen bara sälja mer till andra länder som har en mindre ambitiös miljöpolitik än EU och vars handelsavtal inte har samma klimatkrav som EU:s.

Brasilien vill verkligen ha Mercosuravtalet och vill absolut få tillgång till vår marknad. Men därigenom får vi också en möjlighet att ställa krav och påverka den brasilianska produktionen och påverka hållbarheten i de brasilianska produkterna, tillverkningen, arbetsvillkoren och så vidare i en bred kontext.

Alla livsmedelsprodukter som importeras måste även fortsatt klara av EU:s strikta krav på livsmedelssäkerhet och hantering. Detta avtal ändrar inte detta, tvärtom.

Dessutom innebär avtalet att EU och Mercosur kommer att arbeta tillsammans. Vi måste arbeta tillsammans för en minskad användning av antibiotika i djurproduktionen och för bättre djurvälstånd. Sverige kommer att vara pådrivande för att detta också ska bli ett effektivt samarbete just i detta avseende.

Jag vill återigen kommentera Lorena Delgado Varas fråga om handeln verkligen är ett verktyg för att kunna påverka i rätt riktning. På miljöområdet ligger faktiskt fokus bland annat på frågor som inte bara gäller skog och köttproduktion utan även hållbart fiske, skogsbruk, biologisk mångfald med mera. Detta är ett avtal som uppmuntrar och ställer krav på att det ska genomföras internationella miljöavtal och att vi ska få ett viktigt civilsamhällesforum. Det är en del i det som vi kan kalla det institutionella ramverket kring Mercosuravtalet. Det möjliggör också för organisationer i civilsamhället att vara med och påverka och föra en dialog med regeringen.

Implementeringen av ett frihandelsavtal öppnar alltså dörrar för konkreta aktiviteter i hållbarhetsfrågor. Jag skulle också vilja lyfta fram att närvaron av svenska och europeiska företag i Brasilien möjliggör för oss att jobba med inte bara hållbarhetsfrågor för miljön utan också med arbetsrättsliga frågor och ett hållbart företagande generellt sett.

EU-kommissionen har nu aviserat att man tar denna situation på mycket stort allvar. Man för och ska föra en omfattande dialog med Mercosurländerna om ytterligare åtaganden vad gäller hållbarhetsfrågor. Vi välkomnar verkligen det, och vi har verkligen större förväntningar på att denna dialog ska leda till ett resultat.

Anf. 109 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! Om handelsavtalen är verktygen måste man föra in fler krav. Dessutom ska det inte vara självklart att handel kommer att bedrivas i den omfattningen om miljö och mänskliga rättigheter inte respekteras.

Vår närvaro ger inte en total säkerhet för att saker och ting kommer att förändras. Vi såg när Brasilien hade en tyst kupp, kan man säga. Ingenting hände från Sveriges håll. Vi såg Bolivia, vi såg Chile och så vidare.

Slutligen vill jag beröra MR-frågan, arbetares rättigheter och urfolkens rättigheter. Genom skövling tar man ifrån småbrukarna och urfolken deras rätt till marken.

Förra månaden kallade Brasiliens regering in militären för att attackera MST:s legala bosättningar i södra delen av Bahia. Här finns det ett tjugotal samhällen som har förstörts till grunden. Skolor och ekologisk produktion är helt förstörda. Här kriminaliserar man sociala ledare och bryter ned urfolkens och småbrukarnas organisering för ett värdigare liv. Det finns nämligen ingen plats för ekologisk småskalig produktion under Mercosuravtalets skugga. Frihandelsavtalen är nämligen utformade för att gynna detta makro, de storskaliga odlingarna, med allt vad det innebär. Det drabbar även småbrukare både i Mercosur och i EU.

Detta kommer att leda till en ökning och en acceptans av mänskliga rättighetsbrott mot urfolk, miljö och fackliga aktivister, eftersom länderna premieras med avtalet, trots upprepade brott mot de mänskliga rättigheterna och avsaknaden av demokrati till exempel i Brasilien.

Detta är någonting som i alla fall Vänsterpartiet anser behöver förändras.

Anf. 110 Statsrådet ANNA HALLBERG (S):

Fru talman! Jag instämmer verkligen i Lorena Delgado Varas uppfattning om hur otroligt viktigt det är att vi också lyfter fram frågan om mänskliga rättigheter och tar den möjlighet vi kan få när vi får till stånd en dialog, inte bara när avtalet är tecknat utan också innan avtalet är tecknat. Det handlar inte bara om dialog. Det handlar faktiskt också om påtryckningar, eftersom det är av stort intresse från Mercosurländerna att teckna detta avtal med EU. Vi har nu en möjlighet att påverka. Vi har redan gjort det. Vi tror definitivt att det är en faktor när det gäller att Brasilien har valt att inte lämna Parisavtalet, att man har sett framför sig att kunna kliva in i ett Mercosuravtal med EU. Det har alltså redan haft effekt. Men vi ser inte någon effekt förrän detta får en effekt också i verkligheten borta i Mercosurländerna.

Beträffande skrivningar i avtalet när det gäller just mänskliga rättigheter finns det skrivningar där om en politisk dialog. Vi ska samarbeta för att främja respekten för mänskliga rättigheter. Det innefattar också urfolks åtnjutande av mänskliga rättigheter.

EU antog rådsslutsatser om urfolk i maj 2017. Där bekräftas bland annat EU:s stöd för FN:s deklaration om urfolks rättigheter. Detta är otroligt centralt också i dialog med Mercosurländerna.

Vidare slogs det också fast från EU:s sida att man ska ha en särskild prioritet när det gäller att bekämpa diskriminering av urfolk, som hot och våld mot urfolk. EU:s linje är, och Sverige är verkligen pådrivande när det gäller urfolkens rättigheter, att detta måste avspeglas i dialogen när det gäller mänskliga rättigheter i fråga om Mercosur. Det är centralt i förhandlingarna och också i dialogen före. Som jag nyss nämnde pågår en nyupptagen dialog mellan EU och Mercosur just för att få in dessa otroligt centrala frågor om mänskliga rättigheter men också frågor om miljö och klimat innan ratificering sker.

Generellt kan man säga att Sverige är ett av de länder som är pådrivande just i dessa frågor.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2020/21:81 om åtgärder för resekonsumenter

Anf. 111 Statsrådet LENA MICKO (S):

Fru talman! Angelica Lundberg har frågat mig vad regeringen avser att göra för att komma till rätta med problemen för konsumenter gällande inställda resor i coronapandemins spår, om regeringen tänker verka för att anpassa paketresedirektivet och se till att reformera resegarantilagen så att de anpassas till situationer som den pandemi vi nu upplever, hur det arbete ser ut som regeringen, enligt regeringspartiernas företrädare, arbetar med och när regeringen kommer att lägga fram åtgärder för att lösa situationen med inställda resor.

Utbrottet av sjukdomen covid-19 är först och främst en fara för liv och hälsa men medför också många problem för konsumenter och företag, inte minst avseende resetjänster.

Konsumentskyddet i samband med resor är i grunden på en hög nivå och i stor utsträckning harmoniserat inom EU. Men till följd av den pågående pandemin får många konsumenter vänta länge på återbetalningar som de har rätt till. Vissa konsumenter har också drabbats av att reseföretaget gått i konkurs. Resenärer som inte får tillbaka pengar för paketresor eller sammanlänkade researrangemang kan i vissa fall få ersättning ur det branschfinansierade resegarantisystem som administreras av Kammarkollegiet. Detta gäller i de fall resan inte har blivit av till följd av arrangörens insolvens. Om resenären själv har avbokad, eller om resan har ställts in av något annat skäl – till exempel Utrikesdepartementets avrådan – och arrangören därefter går i konkurs utbetalas ingen ersättning ur resegarantisystemet. Skälet till gränsdragningen är att vi i Sverige har valt att genomföra paketresedirektivets regler om insolvensskydd utan att gå utöver de krav som ställs i direktivet.

Många konsumenter har under denna tid kunnat få information och vägledning från Konsumentverkets konsumentupplysningstjänst Hallå konsument, och många har även vänt sig till Allmänna reklamationsnämnden för att få sin tvist med reseföretaget prövad.

När det gäller uppdraget till Kammarkollegiet bör man känna till att det avsåg om, och i så fall under vilka förutsättningar, ett värdebevis som erbjuds i stället för återbetalning i pengar omfattas av reseföretagets resegaranti. Det är en fråga där det varit oklart hur lagstiftningen ska tolkas och hur gällande resegarantisystem förhåller sig. Enligt Kammarkollegiets bedömning omfattas inte värdebevis av resegarantin. Värdebeviset måste användas för att boka en ny resa för att resan ska kunna omfattas av en resegaranti. Detta har Kammarkollegiet lämnat information om på sin webbplats. Uppdraget har alltså inte avsett frågan om i vilken utsträckning resenärer har rätt att få sina pengar tillbaka eller måste acceptera vouchrar eller liknande värdebevis. Det har inte heller funnits skäl att utreda rättsläget vad gäller den frågan.

Behovet av eventuella ändringar i den svenska lagstiftningen och det bakomliggande EU-direktivet måste analyseras noggrant utifrån olika aspekter. Det gäller inte minst hur balansen mellan konsumenters och näringsidkares intressen i det harmoniserade konsumentskyddet inom EU kan säkerställas på lång sikt. Diskussioner äger rum inom EU, och Europeiska kommissionen har tagit initiativ till olika samråd. Kommissionen har bland annat konstaterat att det EU-gemensamma regelverket tillämpas på olika sätt i olika medlemsstater under den pågående pandemin.

Även resegarantisystemets utformning behöver betraktas mot denna bakgrund. Här bör bland annat beaktas att en utvidgning av systemet skulle innebära ökade kostnader för researrangörerna eftersom resegarantin finansieras av dem själva genom exempelvis bankgarantier.

Sammanfattningsvis är det många frågor som behöver analyseras i ljuset av utvecklingen. Ett sådant analysarbete pågår i Regeringskansliet. Regeringen följer utvecklingen mycket noggrant och deltar också aktivt i de samråd som äger rum på EU-nivå. Ytterligare åtgärder kan inte uteslutas, men jag kan inte nu föregripa de analyser som pågår. Jag kommer, avslutningsvis, att fortsätta arbeta för ett starkt konsumentskydd i Sverige och i Europa.

Anf. 112 ANGELICA LUNDBERG (SD):

Fru talman! I dag har det gått 241 dagar sedan UD avrådde från icke nödvändiga resor till alla länder och bekymren för resebranschen tog fart. Flera miljoner resenärer är drabbade, och svenska konsumenter får inte tillbaka de pengar som de har rätt till eftersom reseföretagen inte kan betala tillbaka. Många reseföretag väntar i sin tur på återbetalning från flygbolag och hotell.

Lagen säger att konsumenten har rätt att få pengarna tillbaka inom 7–14 dagar om man bokat en flygresa eller en paketresa. Den lagen gäller. Men regeringen och dess stödpartier har konsekvent struntat i att hjälpa reseföretagen att leva upp till lagen och har därmed svikit både företagen och svenska resekonsumenter.

Vi kan också konstatera att konsumenter som drabbats av inställda resor på grund av pandemin och UD:s avrådan – alltså just de inställda resor vi pratar om här i dag – inte kommer att kunna få ersättning från resegarantin. Statsrådet nämnde den garantin i dag, och hon har tidigare nämnt den vid ett flertal tillfällen. Men precis som statsrådet sa måste vi slå fast att denna garanti inte gäller för de konsumenter som har fått sin resa inställd på grund av pandemin.

Inte heller hjälper det att vända sig till Allmänna reklamationsnämnden. Även de har redan fastslagit att lagen gäller och att konsumenterna har rätt till återbetalning; det råder ingen tvist om det. Ett ökat tryck på Allmänna reklamationsnämnden leder till högre kostnader utan att ge företagen större möjligheter att följa lagen, så det är ingen lösning på problemet.

Och situationen är långt ifrån över. Jag vill citera ett stycke ur tidningen Fplus där man skriver så här: ”När Europa nu åter stänger ned och nya restriktioner införs är framtiden nattsvart för resebranschen.” Didrik von Seth, ordförande i Svenska resebyrå- och arrangörsföreningen säger att ”det är en katastrof av episka dimensioner”.

Det har gått 241 dagar, och läget är nattsvart. Vad har regeringen då gjort för att hjälpa företagen och konsumenterna med de inställda resorna? Ingenting. Det pågår ett analysarbete på Regeringskansliet, säger statsrådet. Är detta analysarbete alltså det som regeringspartiernas företrädare hänvisar till när de gång på gång röstar ned förslag i utskottet som hade kunnat hjälpa konsumenterna och företagen?

Det är ungefär som att titta på en båt full av passagerare som långsamt sjunker och konstatera att den åtgärd man tänker vidta är att under åtta månader analysera hur man ska förhindra att båtar sjunker i framtiden. Det är ett katastrofalt misslyckande från regeringens sida att inte på åtta månader lyckas presentera några som helst riktade åtgärder för att hjälpa resebranschen och för att lösa situationen utan i stället hänvisa till ett analysarbete.

Vi måste ju rädda de här företagen och ge konsumenterna det de lagligen har rätt till nu. Förstår inte statsrådet att situationen är akut?

Anf. 113 Statsrådet LENA MICKO (S):

Fru talman! Det är helt klart så att denna pandemi är gigantisk, och ingen av oss vet egentligen i dag vad slutet på den blir eller hur den drabbar befolkningen, enskilda människor och företag.

Regeringen har, tillsammans med samarbetspartierna, varit väldigt tydlig om alla de stöd som vi har gett. I år uppgår stöden till över 200 miljarder, vilket är historiskt mycket. Stöden handlar både om vård och omsorg och om företag. I veckan presenterade vi ytterligare stöd som gäller korttidspermittering, anstånd med skattebetalningar, omställningsstöd och omsättningsstöd för enskilda näringsidkare.

Det är viktigt att säga att mycket av detta är generellt. Sedan finns det absolut särskilda branscher som man behöver titta på, vilket regeringen också har gjort och jobbar med.

När det gäller resebranschen vill jag säga att arrangörerna själva i dag bedömer att de är uppe i att 85–90 procent av konsumenterna kommer att få tillbaka sina pengar. Konsumenterna har dock väntat väldigt länge på

detta. Det är naturligtvis ett problem, precis som Konsumentverket och Allmänna reklamationsnämnden påpekar.

Jag vill passa på att säga att det system vi har i Sverige med resegarantilagen var någonting som både regeringen och riksdagen enhälligt ställde sig bakom för att hitta en balans mellan konsumentintresset och reseföretagens intressen. Detta system, som också handlar om individuellt ställda garantier, är annorlunda än vad som gäller i flera av de nordiska länderna.

Jag har tidigare sagt och kan fortsätta att understryka att man när det handlar om en sådan kris som pandemin är måste se om system behöver förändras. Alldeles särskilt med tanke på den här frågan arbetar vi med möjliga lösningar på detta område. Precis som finansministern uttryckte i går kommer vi så snart som möjligt att beskriva ytterligare vad som kan behöva övervägas. Vi arbetar skyndsamt med detta.

Anf. 114 ANGELICA LUNDBERG (SD):

Fru talman! Låt oss tala lite grann om vad regeringen har gjort generellt för att hjälpa alla våra viktiga företag genom krisen och varför generella stöd inte hjälper en bransch som har tappat upp till 100 procent av sin verksamhet samtidigt som man har krav på sig att återbetala redan intjänade pengar.

Regeringen har infört ett omställningsstöd. Det är en åtgärd som säkert hjälpt några företag men som inte räddar resebranschen. Det är ett komplicerat stöd som är omgivet av många regler och som också innebär kostnader för företagen. Om man lyckas få stödet täcker det alltså en del av de förluster man har på grund av att ingen bokar nya resor nu. Det hjälper dock inte företagen att betala tillbaka pengar till konsumenterna för redan bokade resor.

Regeringen har också gett företagen möjlighet till lån. Dessa lån kräver dock att man går i personlig borgen. Det gör att företagaren riskerar personlig konkurs, vilket självklart gör att är det otroligt svårt för företagarna att våga satsa på detta när regeringen dessutom varit så otydlig. Den åtgärden hjälper alltså inte heller företagen att betala tillbaka pengar till konsumenterna för redan bokade resor.

Det tredje som regeringen har infört är korttidspermitteringen. Troligtvis har detta varit den bästa och mest träffsäkra åtgärden. Korttidspermitteringarna är vitala för just resebranschen, men det räcker inte när företagen också har en skyldighet att återbetala redan bokade resor utan att själva få pengarna tillbaka. Flera andra branscher har fått direktstöd trots att de inte haft samma lagkrav på sig att återbetala konsumenterna.

I mitten av oktober var 50 procent inom resebyråbranschen uppsagda, och 35–40 procent av resebyråerna har antingen gått i konkurs eller befinner sig i rekonstruktion. Av kvarvarande anställda är minst 85–90 procent fortfarande permitterade.

Jag är glad att regeringen i går meddelade att man nu förlänger korttidspermitteringarna i ytterligare ett halvår. Det är ett efterlängtat besked i resebranschen. Men stödet hjälper för att täcka delar av den inkomstförlust som nu uppstår och för att förhindra att fler blir arbetslösa. Det hjälper inte företagen att återbetala konsumenterna för redan bokade resor.

Vad skulle hjälpa? SRF har föreslagit att regeringen ska inrätta en fond på 6 miljarder kronor som gör det möjligt för resenärer som har rätt till återbetalning att få pengar ur fonden. Fonden skulle självfinansieras inom resenäringen genom att resenärer de kommande 20 åren betalar en avgift på 5 kronor för en flygresa och 25 kronor för en paketresa. Fonden skulle därmed inte kosta staten eller skattebetalarna någonting.

Sverigedemokraterna föreslog redan i april åtgärder för att hjälpa resekonsumenter. Senast i september lade vi fram ytterligare förslag om att inrätta den här fonden. Flera andra länder har den lösningen, och Sverige riskerar att tappa verksamhet till utlandet om man inte agerar.

Varför säger regeringen nej till att stödja reseföretag och konsumenter genom att, utan kostnad för skattebetalarna, låna ut pengar till en sådan fond?

Anf. 115 Statsrådet LENA MICKO (S):

Fru talman! Det är ett allvarligt läge i många branscher. När det gäller resebranschen, som vi talar om nu, är många resenärer drabbade. Reseföretagen har sagt att de ska betala tillbaka. Vissa har större svårigheter än andra att göra det, men man gör det.

Att ändra till ett helt nytt system innebär inte bara att pytsa in pengar och säga: Nu har vi löst det här. Det handlar om att hitta en balans mellan bransch, näring, och konsumentskyddet. Jag är i första hand konsumentminister.

Med enskilda branscher måste man överväga vilka generella insatser som kan hjälpa och vad som behöver skräddarsys. Regeringen måste hela tiden överväga vad ytterligare vi behöver göra. Och det är viktigt att förslagen verkligen är underbyggda, att vi resonerar med branschen och att vi ser att det är hållbart över tid. Det är viktigt att det går rätt till.

På tal om att vi är en del av EU måste vi också tillsammans med andra länder – det är en internationell marknad – se till att vi kan hantera det på ett bra sätt.

Det är logiskt och klokt att se till att de förslag man lägger fram är hållbara över tid. Riksdagen fattade 2018, för två år sedan, beslut och var överens om hur det skulle se ut. Att helt och hållet ändra det är att göra något akut som sedan kanske inte håller.

För att stödja branschen är det viktigt med bra och konkreta förslag som både stöder konsumenterna och innebär förändringar för resebranschen. Det är där vi är nu.

Anf. 116 ANGELICA LUNDBERG (SD):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

År 2019 omsatte resebranschen drygt 60 miljarder kronor och hade över 7 000 anställda. Nu har branschen haft det som man benämner som näringsförbud i åtta månader. Hundratusentals konsumenter väntar på att få pengar tillbaka. Det senaste jag hörde i dag var att man behandlar resor som ställdes in i april. Man ligger alltså ganska långt efter.

Många vänder sig till Allmänna reklamationsnämnden, vars ärenden har ökat med 140 procent vad gäller resor. En del tar det så långt som till kronofogden. Visst hjälper det kanske den enskilda konsumenten. Men det är självklart inte en lösning på problemet.

Vi har föreslagit en fond. Det är en lösning som snabbt skulle kunna vara på plats och som skulle kunna hjälpa reseföretagen att bli av med det svarta moln de just nu har hängande över sig. Konsumenterna skulle kunna känna sig trygga med att de får pengarna tillbaka och även våga boka framtida resor. Som läget är nu är det väldigt få konsumenter som vågar boka nya resor, eftersom de inte vill hamna i samma sits igen. Även resebolagen tvekar att säga ja till stora bokningar då läget är osäkert och de inte vill riskera att stå med ännu mer återbetalningskostnader.

Det är ett låst läge, men regeringen har nyckeln. Min fråga till statsrådet Micko är därför: Kommer regeringen att använda nyckeln för att låsa upp situationen och rädda reseföretag och konsumenter, eller kommer man att fortsätta att passivt titta på när skeppet sjunker?

Anf. 117 Statsrådet LENA MICKO (S):

Fru talman! Regeringen och dess samarbetspartier, hela samhället tror jag, upplever att det som händer i vårt land i och med pandemin och den kris som vi genomgår drabbar alla på olika sätt. Det kommer att drabba branscher, och vi vet inte hur många som kommer att överleva. Vi får göra vad vi kan för att hjälpa åt att rädda jobb och svenska företag.

Vi har många insatser som kan ge effekt. Det är viktigt att de stöd som nu har getts ger resultat. Samtidigt ska vi hela tiden överväga vad mer vi kan göra.

På det här området pågår ett arbete med att överväga vad ytterligare som behöver göras för att tillgodose konsumenternas intressen. Jag vet att reseföretagen gör vad de kan för att betala tillbaka, men det är ett tufft läge. Samtidigt ska vi se till att vi har en resebransch som kommer att kunna fortsätta verka. Det är vad vi arbetar med.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition
2020/21:48 Organdonation

Redogörelse
2020/21:JO1 Justitieombudsmännens ämbetsberättelse

EU-dokument
COM(2020) 673 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av en miljö med en enda kontaktpunkt för tullen i EU och om ändring av förordning (EU) nr 952/2013

Motioner
med anledning av prop. 2020/21:29 Pausad BNP-indexering för drivmedel
2020/21:3756 av Eric Westroth m.fl. (SD)
2020/21:3760 av Niklas Wykman m.fl. (M)

med anledning av prop. 2020/21:38 Förlängning av lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen
2020/21:3766 av Acko Ankarberg Johansson m.fl. (KD)

Prot. 2020/21:32
10 november

med anledning av prop. 2020/21:41 Förlängning av de tillfälliga åtgärderna för att underlätta genomförandet av bolags- och föreningsstämmor
2020/21:3758 av Josefin Malmqvist m.fl. (M)

med anledning av skr. 2020/21:28 Riksrevisionens rapport om tillväxthämmande incitament i den kommunala inkomstutjämnings
2020/21:3757 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M)
2020/21:3759 av Rickard Nordin och Lars Thomsson (båda C)

Finansutskottets betänkande
2020/21:FiU36 Extra ändringsbudget för 2020 – Förlängd rätt till ersättning för riskgrupper med anledning av coronaviruset

§ 13 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 6 november

2020/21:113 Ett tillräckligt befolkningsskydd

av *Alexandra Anstrell* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:114 Skydd av personal som har vägen som arbetsplats

av *Thomas Morell* (SD)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:115 Bosparkassor

av *Ola Johansson* (C)

till statsrådet Per Bolund (MP)

den 8 november

2020/21:116 En ny migrationslagstiftning

av *Maria Malmer Stenergard* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:117 Överflyttning av gods till järnväg och sjöfart

av *Jens Holm* (V)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

den 9 november

2020/21:118 Kontantförbud vid handel med metallskrot

av *Mikael Strandman* (SD)

till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 6 november

2020/21:352 Falsa myndighetspersoners besök på bondgårdar
av *Runar Filper* (SD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:353 Vår nationella beredskap

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:354 Negativa energipriser

av *Lotta Olsson* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:355 Ordningslagens konsekvenser för näringslivet

av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (M)

till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2020/21:356 Anställning av individer som blivit dömda för grova sexualbrott

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:357 Underhåll av vattenvägar

av *Lotta Olsson* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:358 Vägen till arbete efter nekad sjukpenning

av *Elisabeth Björnsdotter Rahm* (M)

till statsrådet Ardalán Shekarabi (S)

2020/21:359 Utvecklingen i Tanzania

av *Magdalena Schröder* (M)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:360 Försvarets tillgång till övningsfält

av *Alexandra Anstrell* (M)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2020/21:361 Gårdsförsäljning

av *Malin Höglund* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:362 Extremism vid Arabiska bokmässan

av *Jonas Andersson* i Linköping (SD)

till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2020/21:363 Svensk militär insats i Nagorno-Karabach

av *Pål Jonson* (M)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:364 E-sport som erkänd idrott och kulturform

av *Michael Rubbestad* (SD)

till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2020/21:365 Kostnad för veterinärvård

av *Michael Rubbestad* (SD)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:366 Studielånsavskrivning för studerande till polisutbildning

av *Michael Rubbestad* (SD)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:367 Sekretess för försäkringskunder
av *Lotta Olsson* (M)
till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

Prot. 2020/21:32
10 november

den 8 november

2020/21:368 Förtroendet för den svenska rovdjurspolitiken
av *Lars Beckman* (M)
till statsrådet *Jennie Nilsson* (S)

2020/21:369 SAS och återbetalningar
av *Lars Beckman* (M)
till näringsminister *Ibrahim Baylan* (S)

2020/21:370 Elbristen i Skåne
av *Maria Malmer Stenergard* (M)
till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

2020/21:371 Ett nödrop från norra Bohuslän
av *Johan Hultberg* (M)
till utbildningsminister *Anna Ekström* (S)

2020/21:372 Sexuellt våld mot barn
av *Marie-Louise Hänel Sandström* (M)
till utbildningsminister *Anna Ekström* (S)

2020/21:373 Kvalificering till välfärden för nyanlända
av *Maria Malmer Stenergard* (M)
till statsrådet *Ardalan Shekarabi* (S)

2020/21:374 Ett digitalt arbetsmiljölyft
av *Johan Hultberg* (M)
till arbetsmarknadsminister *Eva Nordmark* (S)

2020/21:375 Utökad testning för att skydda våra äldre
av *Johan Hultberg* (M)
till socialminister *Lena Hallengren* (S)

2020/21:376 Lättnader i gymnasielagen till följd av coronapandemin
av *Christina Høj Larsen* (V)
till justitie- och migrationsminister *Morgan Johansson* (S)

2020/21:377 Franska förbudet mot Grå vargarna
av *Björn Söder* (SD)
till statsrådet *Mikael Damberg* (S)

2020/21:378 Muterat coronavirus hos svenska och danska minkar
av *Angelika Bengtsson* (SD)
till statsrådet *Jennie Nilsson* (S)

2020/21:379 Extremistanklagade organisationer med statliga stöd som granskar sig själva och varandra
av *Björn Söder* (SD)

till statsrådet *Åsa Lindhagen* (MP)
2020/21:380 Skydd av förskolepersonal och barn
av *Michael Rubbestad* (SD)

till utbildningsminister *Anna Ekström* (S)
2020/21:381 Skydd för hotade på arbetsplatsen
av *Eva Lindh* (S)

till statsrådet *Mikael Damberg* (S)

Prot. 2020/21:32
10 november

den 9 november

2020/21:382 DNA-analyser vid grova brott

av *Mikael Strandman* (SD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:383 Det utökade bostadsbidraget till barnfamiljer

av *Maj Karlsson* (V)

till socialminister Lena Hallengren (S)

§ 15 Kammaren åtskildes kl. 18.57.

Sammanträdet leddes

av tredje vice talmannen från dess början till och med § 1 anf. 9 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 1 anf. 67 (delvis) och

av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

§ 1 Särskild debatt om kriminalvårdens stabsläge och

kapacitet.....	1
Anf. 1 ADAM MARTTINEN (SD).....	1
Anf. 2 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	1
Anf. 3 JOHAN FORSSELL (M)	2
Anf. 4 ADAM MARTTINEN (SD).....	3
Anf. 5 JOHAN HEDIN (C)	4
Anf. 6 LINDA WESTERLUND SNECKER (V).....	5
Anf. 7 ANDREAS CARLSON (KD)	6
Anf. 8 JOHAN PEHRSON (L).....	7
Anf. 9 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP).....	7
Anf. 10 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	8
Anf. 11 JOHAN FORSSELL (M) replik	9
Anf. 12 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	9
Anf. 13 JOHAN FORSSELL (M) replik	9
Anf. 14 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	10
Anf. 15 ADAM MARTTINEN (SD) replik	10
Anf. 16 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	10
Anf. 17 ADAM MARTTINEN (SD) replik	11
Anf. 18 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	11
Anf. 19 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik.....	11
Anf. 20 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	12
Anf. 21 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik.....	12
Anf. 22 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	12
Anf. 23 ANDREAS CARLSON (KD) replik	13
Anf. 24 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	13
Anf. 25 ANDREAS CARLSON (KD) replik	13
Anf. 26 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	14
Anf. 27 JOHAN PEHRSON (L) replik	14
Anf. 28 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	14
Anf. 29 JOHAN PEHRSON (L) replik	15
Anf. 30 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	15
Anf. 31 JOHAN FORSSELL (M)	15
Anf. 32 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	16

Anf. 33 JOHAN FORSSELL (M) replik.....	16
Anf. 34 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S) replik	17
Anf. 35 JOHAN FORSSELL (M) replik.....	17
Anf. 36 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik	18
Anf. 37 JOHAN FORSSELL (M) replik.....	18
Anf. 38 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik	18
Anf. 39 FÖRSTE VICE TALMANNEN	18
Anf. 40 JOHAN FORSSELL (M) replik.....	18
Anf. 41 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik	19
Anf. 42 JOHAN FORSSELL (M) replik.....	19
Anf. 43 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik	19
Anf. 44 JOHAN FORSSELL (M) replik.....	20
Anf. 45 ADAM MARTTINEN (SD)	20
Anf. 46 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S) replik	21
Anf. 47 ADAM MARTTINEN (SD) replik	21
Anf. 48 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S) replik	21
Anf. 49 ADAM MARTTINEN (SD) replik.....	21
Anf. 50 JOHAN PEHRSON (L) replik	22
Anf. 51 ADAM MARTTINEN (SD) replik	22
Anf. 52 JOHAN PEHRSON (L) replik	22
Anf. 53 ADAM MARTTINEN (SD) replik	23
Anf. 54 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik	23
Anf. 55 ADAM MARTTINEN (SD) replik	23
Anf. 56 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik	23
Anf. 57 ADAM MARTTINEN (SD) replik	24
Anf. 58 JOHAN HEDIN (C).....	24
Anf. 59 LINDA WESTERLUND SNECKER (V).....	25
Anf. 60 JOHAN FORSSELL (M) replik.....	25
Anf. 61 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik	25
Anf. 62 JOHAN FORSSELL (M) replik.....	26
Anf. 63 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik	26
Anf. 64 ANDREAS CARLSON (KD).....	26
Anf. 65 JOHAN PEHRSON (L)	27
Anf. 66 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP)	28
Anf. 67 JOHAN FORSSELL (M) replik.....	28
Anf. 68 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik	28
Anf. 69 JOHAN FORSSELL (M) replik.....	28
Anf. 70 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik	29
Anf. 71 ADAM MARTTINEN (SD) replik	29
Anf. 72 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik	29
Anf. 73 ADAM MARTTINEN (SD) replik	30
Anf. 74 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP) replik	30
Anf. 75 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	30
§ 2 Justering av protokoll	31
§ 3 Meddelande om statsministerns frågestund.....	31
§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	31

§ 5 Ärenden för bordläggning.....	32	Prot. 2020/21:32
§ 6 Svar på interpellation 2020/21:72 om stöd till näringslivet.....	32	10 november
Anf. 76 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	32	-----
Anf. 77 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHANSSON (M)	33	
Anf. 78 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	34	
Anf. 79 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHANSSON (M)	35	
Anf. 80 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	36	
Anf. 81 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHANSSON (M)	36	
Anf. 82 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	37	
§ 7 Svar på interpellation 2020/21:91 om techjättarna och elnätet.....	38	
Anf. 83 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	38	
Anf. 84 LORENA DELGADO VARAS (V).....	38	
Anf. 85 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	39	
Anf. 86 LORENA DELGADO VARAS (V).....	39	
Anf. 87 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	40	
Anf. 88 LORENA DELGADO VARAS (V).....	40	
Anf. 89 Statsrådet ANDERS YGEMAN (S).....	40	
§ 8 Svar på interpellation 2020/21:97 om skolans arbete mot extremism och radikalisering.....	41	
Anf. 90 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S).....	41	
Anf. 91 ROGER HADDAD (L).....	42	
Anf. 92 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S).....	43	
Anf. 93 ROGER HADDAD (L).....	44	
Anf. 94 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S).....	45	
Anf. 95 ROGER HADDAD (L).....	45	
Anf. 96 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S).....	46	
§ 9 Svar på interpellation 2020/21:86 om offentliga bidrag till extremism	46	
Anf. 97 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S).....	46	
Anf. 98 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	48	
(forts.).....	49	
Ajournering.....	49	
Återupptaget sammanträde.....	49	
§ 9 (forts.) Svar på interpellation 2020/21:86 om offentliga bidrag till extremism.....	50	
Anf. 99 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S).....	50	
Anf. 100 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	50	
Anf. 101 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S).....	51	
Anf. 102 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	52	
Anf. 103 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S).....	53	
§ 10 Svar på interpellation 2020/21:88 om handelsavtalet Mercosur.....	53	
Anf. 104 Statsrådet ANNA HALLBERG (S).....	53	
Anf. 105 LORENA DELGADO VARAS (V).....	55	
Anf. 106 Statsrådet ANNA HALLBERG (S).....	55	
Anf. 107 LORENA DELGADO VARAS (V).....	56	

Anf. 108 Statsrådet ANNA HALLBERG (S)	57
Anf. 109 LORENA DELGADO VARAS (V)	58
Anf. 110 Statsrådet ANNA HALLBERG (S)	58
§ 11 Svar på interpellation 2020/21:81 om åtgärder för resekonsumenter	59
Anf. 111 Statsrådet LENA MICKO (S)	59
Anf. 112 ANGELICA LUNDBERG (SD).....	60
Anf. 113 Statsrådet LENA MICKO (S)	61
Anf. 114 ANGELICA LUNDBERG (SD).....	62
Anf. 115 Statsrådet LENA MICKO (S)	63
Anf. 116 ANGELICA LUNDBERG (SD).....	63
Anf. 117 Statsrådet LENA MICKO (S)	64
§ 12 Bordläggning.....	64
§ 13 Anmälan om interpellationer	65
§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar	66
§ 15 Kammaren åtskildes kl. 18.57.	68